

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

ВИШЕСТРУКА УБИСТВА

(Мастер рад)

Ментгор
Проф. др Димовски Дарко

Студент
Пешић Ксенија М 040/17

Ниш, 2019.

САДРЖАЈ

УВОД.....	4
1. Убиство – појмовно одређење и типологија извршитеља	6
1.1. Мотиви за извршење убиства	7
1.2. Начини сазнања и прве мере до сазнања убиства.....	7
1.3. Трагови и предмети на месту извршења.....	10
1.4. Вршење увиђаја.....	11
1.5. Откривање учиниоца	14
1.6. Криминолошке поделе убиства	15
1.6.1. Кронова подела.....	16
1.6.2. Штајгледерова подела.....	17
1.6.3. Мидендорфова подела	18
2. Криминолошко одређење вишеструких убистава.....	19
2.1. Масовна убиства	21
2.1.1. Дефинисање масовних убистава.....	21
2.1.2. Класификација масовних убистава	22
2.2. Серијска убиства	25
2.2.1. Дефинисање серијских убистава	25
2.2.2. Митови о серијским убиствима	27
2.2.3. Психопатија и серијска убиства.....	28
2.2.4. Класификација серијских убистава (убица)	31
2.2.4.1. Серијски убица – визионар	33
2.2.4.2. Серијски убица – мисионар	34
2.2.4.3. Серијски убица – хедониста	34
2.2.4.4. Убица чији је циљ контрола жртве	35
2.2.5. Жене серијске убице	35
2.2.6. Поређење жена и мушкараца серијских убица	38

2.3. Помамна убиства.....	40
2.4. Профил учинилаца вишеструких убистава	41
2.4.1. Психолошки профил масовних убица.....	42
2.4.2. Психолошки профил серијских убица	43
3. Реакција друштва на вишеструка убиства	46
3.1. Неформална реакција	46
3.2. Формална реакција.....	50
4. Разлике између масовних и серијских убистава.....	52
5. Емпиријско истраживање	54
5.1. Вишеструка убиства у Србији	56
5.2. Вишеструка убиства у свету	61
ЗАКЉУЧАК	65
РЕФЕРЕНЦЕ	67

УВОД

Убиство се у већини савремених правних система одређује као лишење живота другог лица. Наш законодавац је на сличан начин дефинисао убиство. Диспозиција кривичног дела убиства у нашем Кривичном закону гласи „ко другога лиши живота“. Психопатија и серијске убице су предмет сталног истраживања. Приликом проучавања кривичног дела убиства, које спада у ред класичних, можда и најстаријих кривичних дела, које је са теоријског аспекта већ толико обрађивано и на први поглед нам се чини да је све речено, јавља се још доста спорних питања које треба расправити. Кривично дело убиство је веома динамично и због тога ни данас није изгубило на значају, ни у теоријском ни у законодавном, односно криминално – политичком смислу.

Предмет овог мастер рада ће бити криминално одређење вишеструких убистава која се у кривичним законодавствима класификују као серијска, масовна и поамна убиства. Серијска и масовна убиства су две врсте вишеструких убистава којима је дата посебна пажња, јер људи са толиком бруталношћу и окрутношћу узимају једни другима животе, што за већину појединаца није разумљиво и наилази на осуду.

На основу постављеног предмета рада, произилази и циљ мастер рада којим се жели приказати облик вишеструких убистава и профил извршиоца ових дела. С обзиром на то да постоји неограничен број начина како извршити убиство, када се ради о обичном убиству, активности реализације нису тачно одређене. Свакако, радње дефинишемо у погледу насталих последица, које се састоје у узимању живота друге особе, и самим тим односи се на све радње које укључују радњу узимања живота. Вишеструка убиства нису само, како се најчешће сматра, амерички или западни феномен, већ су појава која се у већем или мањем обиму манифестује у великом броју држава. Убиства три или више лица од стране истог учиниоца нису реликти прошлости, њихово постојање обележје је садашњости. Држава на чијој територији не постоји лице које је извршило три убиства, тешко да се може наћи. Појава вишеструких убистава позната је и нама односно нашој држави.

Вишеструка убиства нису свакодневна, типична појава али су део садашњости, те због тога заслужују интензивније научно истраживање. Научна истраживања могу, између

осталог, помоћи да се установи какав тип личности може бити у стању да изврши такво дело и да се на тај начин сузи број потенцијалних извршиоца. Такође државне институције морају бити ажурније, озбиљније, ефикасније и међусобно боље повезане, јер се њиховим понашањем стиче утисак, да се насиље оправдава

Без обзира на различитост активности у односу на конкретна кривична дела узимања живота, радње ових кривичних дела могу да се састоје у погледу вршења или невршења, тј. пропуштање ако су утврђене обавезе чињења. Средство извршења кривичних дела убистава може да буде различито, али свако од њих мора да буде погодно за изазивање смрти неке особе. Значај овог мастер рада огледа се у објективном сагледавању кривичног дела вишеструких убистава. Ако је учинилац дао повода за напад, злоставу или тешко вређање, па је у стање јаке раздражености доведен својом кривицом, неће постојати услови за привилеговано убиство. Свака особа може бити починилац ових кривичних дела, лице без икаквих специјалних сопствених својстава или околности. Када говоримо о невиности, код починиоца се тражи умишљај, он може бити директан и евентуалан. Садржине умишљаја као субјективних садржаја ових кривичних дела исцрпљују се код свести починиоца о њиховом делу, као и о његовом престанку или саглашавању насталих последица.

1. Убиство – појмовно одређење и типологија извршитеља

С обзиром на то да постоји неограничен број начина како извршити убиство, када се ради о обичном убиству, активности реализације нису тачно одређене. Свакако, радње дефинишемо у погледу насталих последица, које се састоје у узимању живота друге особе, и самим тим односи се на све радње које укључују радњу узимања живота.

Без обзира на различитост активности у односу на конкретна кривична дела узимања живота, радње ових кривичних дела могу да се састоје у погледу вршења или невршења, тј. пропуштање ако су утврђене обавезе чињења. Средство извршења кривичних дела убистава може да буде различито, али свако од њих мора да буде погодно за изазивање смрти неке особе. У досадашњој криминалистици средства за извршење јесу:¹

- ватрена оружја (пиштољи, револвери, ловачке пушке, бојеве пушке);
- сечиво и други оштар предмет (ножеви, маказе, срп, бритве, секире, оштрице, сабље, мачете);
- ручна бомба, минско-експлозивни апарати и запаљива течност;
- разни алати (металне полуге, ашови, лопате, секире - ушице, шрафцигери, крампи);
- хемијске отровне супстанце (сона киселине, камене соде, сирћетне киселине, фенол, лизол, цијановодоник, стрихнин);
- средство за успављивање (барбитол, мединал, проминал и други);
- саобраћајно средство (путнички ауто, теретна возила, мотоцикли);
- канапи и разни канапи;
- остали предмети (колци, штапови, столице, оклагије, флаше и слично)

Пратећи одређена истраживања, можемо закључити да се за убиства највише користе ножеви, ватрена оружја и други предмети, и то у 75,5% случајева, а осталих 24,5% спада у друга средства, где су најчешће употребљени предмети дрвене и гвоздене мотке, штапови и колци (8,5%).

---

¹ Бошковић, М., Скакавац, З. (2010), *Основи криминалистике*, Прометеј, Нови Сад, стр. 252.

1.1. Мотиви за извршење убиства

Мотиви за извршење убиства могу бити разнолики, а сам начин извршавања специфичан, с тим што се мотив може садржати у оквиру извршења самог убиства, рецимо, чин убиства особе женског пола која је силована у циљу сакривања силовања. Мотив је од круцијалне важности због тога што се због њега поставља реална верзија у погледу осумњичених и планирања будућих дешавања у процесу криминалистичких обрада.

Најчешћи мотиви за извршавање кривичних дела убистава јесу: прељубе, страхови од казни, разне врсте понижавања и угрожавања, освете, осећај мржње, повреда части, свађа око имовине, свађа око новца... У не тако честе мотиве за извршење кривичног дела убиства спадају: сујеверја, чување тајни, стицање новог супружника, разна афективна стања, садизам и хомосексуализам. Мотиви код душевних болесника су посебни занимљиви због тога што су тежи за откривање.

У овој категорији особа, мотив који се може приметити приликом убиства јесте: манија гоњења, осећај болесне љубоморе, рађање идеја са искривљеном могућношћу расуђивања, и сл.. Мотив обично има везе са претходним познанством и односом убице и жртве из прошлости, па се у томе и огледа важност оваквих индиција за даље трагање за убицом. Али, наравно, постоји и случај где се убица и жртва нису познавали пре убиства, него се мотив родио у тренутку њиховог сусрета. Оваква убиства се називају ситуациона убиства и код њих се злочинац теже открива, због постојања потешкоћа утврђивања мотива.

1.2. Начини сазнања и прве мере до сазнања убиства

Криминалистичке и судске праксе у свету а и код нас познају разне случајеве који се баве разјашњавањем и доказивањем убиства и изрицањем правоснажне судске пресуде, док тело жртве није пронађено. Код оваквих случајева, како би се дошло до истине, потребна је оперативна активност полицијске службе, где се од њих захтева да озбиљно

приступе свом послу. Место злочина је од драгоцене важности за проналазак материјалних трагова, од којих даље зависи даљи ток истраге.²

Потешкоће приликом обезбеђивања места злочина задају присуства и понашања породице жртве, радозналост сведока, као и разни захтеви социјалних фактора како би се упознали са догађајем и мерама које су предузете, па чак и посете место злочина са стручним особљем, што доводи у питање релевантност доказа и постојећих предмета на месту злочина. Из ових разлога је неопходно да су оперативни радници, који су главни на месту злочина, енергични, да поступају по прописаним правилима, да породици и сведоцима да одређене податке, и наравно, да забрани било какав пролаз кроз место злочина, додиривање и узимање предмета са места злочина је, такође, строго забрањено.

Прво шта треба урадити након доласка на место злочина јесте проверити да ли је жртва још увек жива, ако јесте, потребно је предузети одређене мере како би повређеном лицу била пружена адекватна медицинска нега. Зависно од стања у којем се повређено лице налази, доноси се одлука да ли ће се пребацивати у најближу болницу или ће се сачекати долазак хитне помоћи.

Затим је неопходно установити место на којем се десило убиство и осигурати га у смислу удаљивања свих непотребних лица, скупљања сведока (ако постоје), обезбеђивања трагова и предмета, забрањивања кретања на месту злочина без преке потребе, искључивање сопственог кретања на месту где су докази и предмети који имају везе са убиством.³

Кад су убиства у питању, потребно је пратити основно правило у криминалистичком свету, а то је да се апсолутно ништа не помера док надлежна екипа не дође да обави увиђај. Када се обезбеђује место злочина, неопходно је добро потражити потенцијалне сведоке убиства, и спречити међусобни разговор или могући договор. Са сведоцима треба да се обави један разговор информативног карактера о познатим околностима и чињеницама, у циљу прикупљања основних података о догађају, о чему се

---

² Борисав, П. (2004), *Криминологија*, Правни факултет, Сарајево, стр. 54.

³ Јовашевић, Д. (2012), *Кривично право*, Општи део, Правни факултет, Ниш, стр. 109.

бити обавештен и истражни судија и оперативни радници који воде криминалистичку обраду.

Исто тако, након доласка на место злочина, потребно је видети да ли постоје услови за довођење пса трагача, и уколико је одговор потврдан, хитно позвати водича са полицијским псом. Повређене особе, уколико их има, морају добити посебну пажњу, тј. када се сместе у адекватну болницу, потребно је проверити да ли је видљива потреба за посматрањем или надгледањем. Задатак тима који има за посао обезбеђивање места злочина је узимање потребних информација од медицинских радника које је жртву пребацило у болницу, тј. од лица које је жртву примило и пружило му медицинску негу.

Ако је нека особа пружала негу повређеној особи потребно је скупити све информације о тим особама, о томе на који начин је помоћ пружана, о временском интервалу када је пружена и који су докази померани, а који не услед пружања неге, па из тог разлога не постоји релевантан случај.

Обезбеђивање затворених или отворених простора, у зависности од тога где је тело пронађено или од места злочина, спроводи се по општим начелима криминалистичке тактике, али је битно да се води рачуна о потенцијалним доказима код убиства, као и његовим специфичностима, о чему ћемо причати у даљем тексту. Ако је жртва убијена у простору који је затворен, потребно је прегледати потенцијалне трагове по вратима и прозорима. Међутим, ако се стручна лица одлуче да је потребно затворити све отворе у циљу сигурнијег обезбеђивања места злочина, прво треба да прегледа и фиксира могуће пронађене доказе.⁴

Никада се не треба причати о случају ван тима који ради на њему, зато што то може негативно утицати на предузимање испланиране оперативне – тактичке и истражне радње, као и на увођење полиграфског испитивања не би ли разјаснили и доказали убиство и нашли починиоца.

---

⁴ Бошковић, М. (2013), *Криминологија*, Центар за издавачку делатност Правног факултета, Нови Сад, стр. 76.

1.3. Трагови и предмети на месту извршења

У праксама можемо наићи на трагове: крви, длака, пљувачки и осталих излучевина, трагови стопала, зуба, боја, па чак и мириса који припадају починиоцу. Када је реч о убиствима, скоро увек је присутан траг крви жртава, али не може се одмах искључити могућност и да припада починиоцу, ако је и он претрпео повреде, а може се пронаћи на жртви, починиоцу као и на средству чиме је извршено убиство и на путу који је прешао бежећи од места злочина.

Затечени траг крви на месту злочина, служио је као траг елиминисања, све до почетка примене генетике у криминалистику, то јест до откривања начина како да се користи ДНК (дезоксирибонуклеинска киселина) тест који нам омогућава лакшу идентификацију, као и отисак папиларних линија, отуда и назив „генетски отисак прста“.

Слика 1. Тим форензичара тражи потенцијалне трагове на месту убиства

Поред доказа, на месту злочина можемо наћи и предмете који јесу у власништву починиоца, али нису коришћени као средство за извршење кривичног дела, али су као индицијални предмети од великог значаја, посебно у претпоставкама о осумњиченом лицу. Поменути предмети се не спајају са деликтом и починиоцем из нађених отисака, него на основу субјективног својства према њима. Дакле, починилац понекад на месту

злочина остави предмете из разних разлога, можда му одређени предмет смета, или их једноставно заборави, дешава се и несвесно.⁵

Углавном су то предмети који служе за личну употребу, или је у питању приручни предмет починиоца, одећа, обућа, или део одеће или обуће, дугмад и други...

Зависно од коришћених средстава за извршење, на месту злочина можемо наћи поједине трагове или делове, а можда чак и само средство којим је учињено убиство. Ако је коришћено ватрено оружје, можемо тражити остатке барута или ватре, чауру, а некад и само оружје које је коришћено.⁶ Посебан значај имају испалења зрна и избачене чауре, због тога што су то докази из унутрашњости пиштоља који се задржавају услед повлачења обарача и докази ударних игли на чаурама, бројеви идентификације јер се на балистичком вештачењу јасно може доказати тачно оружје које је коришћено приликом извршења кривичног дела убиства.

Трагови крви су трагови које најчешће налазимо на самој жртви или у њеној околини, на зиду или плафону, али и на починиоцу. Исто тако, на месту злочина можемо наћи и трагове зуба, разних влакана, длака и папиларних линија, које су од жртве, а од великог су значаја ако се нађу на одећи осумњиченог лица.⁷

Понеки траг, који је починиоц оставио, може се наћи и на жртви. Ако изоставимо трагове крви можемо наћи и трагове: длака, нокта, разних влакана, а може бити и траг од средстава извршења на жртвама, који може бити разнолик, зависно од конкретног средства. Како на жртви тако и на починиоцу можемо наћи трагове ткива или одеће испод нокта, што доводи до скупљања доказа и разрешавању случаја.

1.4. Вршење увиђаја

Због стручнијих и потпунијих извршавања ових истражних радњи, тимови увиђајних екипа морају бити усклађени са правилима криминалистике као и са процесним

---

⁵ Стојановић, З. (2006). *Коментар кривичног законика*. Службени гласник, Београд, стр. 134.

⁶ Јовашевић, Д. (2017), *Кривична дела убиства*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 121.

⁷ Јовашевић, Д. (2012), *Кривично право*, Општи део, Правни факултет, Ниш, стр. 111.

одредбама. Тимове чине: истражне судије, јавно тужилаштво или заменици, оперативни радници који раде на смањењу крвних злочина, криминалистички техничари, лекари специјалисте судске медицине, и др. надлежни органи, зависно од средства које је коришћено приликом извршавања кривичног дела.

Слика 2. Увиђај на месту убиства некадашњег премијера Зорана Ђинђића

Одговорна лица која су учествовала у обезбеђивању места злочина обавештавају истражног судију о стеченим информацијама које имају везе са почињеним кривичним делом, као и о стању које је затечено и могућим померањима предмета са места злочина. По криминалистичким правилима, месту злочина прво прилазе криминалистички техничари и вештак адекватне струке, да би могли да обележе доказе који су видљиви и наредили да се не треба газити по простору који је обележен као место злочина, где ће након узимања узорака наћи микро трагови.⁸

Уколико место злочина контаминира и остатак криминолошког тима, долази до уништавања постојећих и евентуалних нових битних доказа. Док траје увиђај, треба покушати добити одговоре на одређена златна питања из криминалистичког света како би се појасниле све настале околности, а посебно добити одговор на то да ли је уопште реч о узимању живота, као и тачна локација, време и средство извршавања. Неопходно је доћи

---

⁸ Димовски, Д. (2012). *Криминолошка одређење убиства – докторска дисертација*, Правни факултет, Ниш, стр. 201.

до жртвиног идентитета, да би се могао утврдити и сам мотив за убиство и да би смо могли доћи до одређених претпоставки ко може бити одговоран за убиство.

Такође, потребно је утврдити да ли је место где је тело пронађено истовремено и место где је убиство извршено, као и тачно време, а на питање времена нам одговор могу дати вештаци који су у судско – медицинској струци. Они могу утврдити отприлике време убиства, што доста помаже у провери алибија осумњичених лица. Одговор на криминалистичко – тактичко питање добија се помоћу динамичке и статичке фазе увиђаја, где учествује сваки члан криминалистичког тима, од којих је сваки за одређени домен.⁹

У току статичке фазе увиђаја, криминалистички техничари најпре означавају и обележавају траг неког предмета, затим следи дескриптивна фаза места злочина, не померајући предмете ни тело, уз тачна навођења места проналаска одређеног доказа или предмета. Исто тако, вештаци описују положај у којем су нашли тело као и трагове који су нађени. Током поступка дескрипције чињеничних стања, креће се од општег ка посебном, у складу са криминалистичко – тактичким правилом које је односи на вршење увиђаја. Када су видели целу слику кроз записник о увиђају, посао криминалистичких техничара јесте да саставе цртеж места злочина, тј. скицу, а затим да тај простор запечати прављењем фотографије.

Разуме се да се сликањем једне фотографије не обухвата цело место злочина, стога је неопходно направити фотографије из више углова, и различитих даљина. Прављење фотографија би требало чинити од општег ка посебном, то јест од шире слике места злочина до одређених предмета који су релевантни за разрешење убиства.¹⁰

У току динамичке фазе увиђаја дешавају се детаљни прегледи места злочина, заједно са померањем предмета и тела у циљу проналаска микро трагова (трагови које се не виде голим оком), као и трагова који су видљиви, предмета или њихових делова који су у претходној фази остали сакривени или је било тешко доћи до њих. Они се пописују у

---

⁹ Ashwort, A. (2009). *Principles of Criminal Law*, Oxford, University press, стр. 32.

¹⁰ Ивановић, Б., Ивановић, Р. (2013). *Криминолошке процедуре*. Полицијска академија, Данилов град, стр. 70.

записник о увиђају, али се пре тога бележе и сликају, али на тај начин да обележавају скуп са сликама из статичких фаза увиђаја.¹¹

Траг из динамичке фазе се исто тако убележавају у цртеж места злочина. Криминалистички техничари и вештак са адекватном струком траже неопходне доказе и трагове, уписују их, адекватно пакују и шаљу због даље истраге. Док је увиђај у току потребно је разјаснити и друга криминалистичка питања: начин на који је жртва нађена и положај починиоца, какве доказе је починилац могао оставити на месту злочина, да ли он повређен, ако јесте, где по телу, да ли му је оштећена одећа, да ли знао кретање жртве, да ли је изнуђивао новац или друге предмете од жртве, да ли поседује ауто и сл.¹²

На која од наведених питања ћемо добити одговор зависи од самог места злочина, а то указује на то да је неопходно да се изврше детаљни прегледи шире околине у циљу проналаска доказа и разних предмета који се односе на кривично дело и починиоцем као и разјашњавања осталих околности.

1.5. Откривање учиниоца

Приликом откривања починиоца убиства, принципи криминалистике настоје да се мора доћи до пуних изражаја, одмах након сазнања о начињеном убиству. Најадекватније примене овог криминалистичког дела састоје се у хитним и једновременим преузимањима конкретних оперативних и тактичких активности и мера као и истраживачких активности у циљу разрешења убиства, и у виду брзог изласка на место злочина како би се обезбедили релевантни материјални трагови. Али, потпуне примене ових норми нису увек могуће и зависе од протеклог времена од чина убиства до изласка вести у јавност.

Уколико се за убиство сазна релативно брзо, то јест у самом тренутку извршавања или одмах након чина, ургентно се примењују следеће радње: појачавање рада на секторима и оперативна покривања конкретних особа или објекта; прикупљање обавештења и вршење одговарајућих провера; појачавање активности саобраћајне

---

¹¹ Бошковић, М. (2013), *Криминологија*, Центар за издавачку делатност Правног факултета, Нови Сад, стр. 78.

¹² Стојановић, З. (2006). *Коментар кривичног законика*. Службени гласник, Београд, стр. 137.

полиције и усмеравање делатности у правцима претреса аутомобила и лица која учествују у саобраћају, у циљу усмерења пажње на проналазак доказа који могу указати на починиоца; предузимање претреса домова, одређених просторија, постављање заседа на конкретним позицијама и обавештавање свих органа унутрашњих послова и граничних прелаза због налажења починиоца деликта.

У исто време са извршавањем поменутих мера раде се увиђаји и надлежна тела врше мере у циљу проналажења материјалног и личног трага.¹³ У одређеним случајевима, испрва неће постојати довољан број информација из којих можемо дати одговор на питање да ли је реч о убиствима, самоубиствима, задесним или природној смрти. Када се изврши обдукција тела и потребно вештачење можемо са сигурношћу знати о каквој смрти је реч, а док се обдукција не заврши, неопходно је имати у виду све могуће опције. Због успешне и сигурне потврде о типу смрти, неопходна је колаборација између колега који раде на случају.

Уколико су места злочина познати или прометни објекти, рецимо паркинзи, паркови, мотели, јавне гараже, тврђаве, железничке или аутобуске станице, тргови и слично, неопходно је доћи до свих карактеристичних података и фотографисати радње које се везују за одређене објекте, а могу користити, заједно са другим стеченим информацијама, приликом разјашњавања убиства. Исто тако је неопходно доћи до информација о дешавањима која су била актуелна у одређеном протеклом временском периоду, а које се могу искористити у расветљавању кривичног дела.

1.6. Криминолошке поделе убиства

Супротно од кривично правних типологија о убиствима, чије су основе сами злочини, криминолошке поделе убиства крећу од самих починиоца, његових улога у извршавању убиства, као и мотива због којег је убиство почињено. У основу криминолошких типологија се убрајају биолошко и психолошко обележје починиоца.

---

¹³ Ashwort, A. (2009). *Principles of Criminal Law*, Oxford, University press, стр. 34.

Ћезаре Ломброзо, отац криминологије, је у својој типологији починилаца конкретно оставио по страни рођеног злочинца, као типа у који се убрајају убице.¹⁴

Са већим бројем стигмата код човека, расту и вероватноће за извршавање кривичног дела.¹⁵ У 19. веку, када су се јавила бројна истраживања о убицама, амерички психијатар Реј, је покушао да опише два типа убица: криминални убица и хомицидни мономанијак. Реј је особу окарактерисану као криминални убица схватао као психички абнормалну, а за хомицидног мономанијака сматрао је да је нормална особа, коју карактеришу доминације апсолутних страсти над њом. Криминални убица је особа која врши убиство због остварења конкретне жеље.¹⁶

1.6.1. Кронува подела

Крећући од психолошког карактера убице, Крон је смислила типологију у виду пет различитих врста психолошких типова убице: нормалан, параноичан, неуротичан, симулативан и депресиван. Чак 28,87 % убица спада у нормални тип и има одлику високог степена образовања. Овакав тип убица произлази из деградиране породице, где су најчешће жртве родбина и пријатељи.¹⁷

Параноичан профил, је одмах након нормалних типова убица по њиховом броју и то са процентом од 28,17. Ови типови убица потичу и деградиране породице, где се у великој мери конзумира алкохол. Разликују се од нормалног типа по степену образовања, параноичан профил има најмањи степен образовања од свих других типова, међутим њихова још једна карактеристика је та што су превише емотивно осетљиви и изражавају више агресије. Имају погрешну перцепцију околине и то прави утисак прогањања од стране одређених особа. Жртве ових типова убица су углавном лица за која сматра да га прогањају.

---

¹⁴ Lilly, R., Ball, R., Cullen, F., *Criminological Theory: Context and Consequences*, Sage publications, 2011, pp. 23-24.

¹⁵ Димовски, Д. (2012). *Криминолошка одређење убиства – докторска дисертација*, Правни факултет, Ниш, стр. 110.

¹⁶ Бошковић, М. (2013), *Криминологија*, Центар за издавачку делатност Правног факултета, Нови Сад, стр. 273.

¹⁷ Стојановић, З. (2006). *Коментар кривичног законика*. Службени гласник, Београд, стр. 138.

У **неуротични профил** убица углавном спадају особе које имају проблем са алкохолом. Овај тип профила има и највећи степен образовања, и има најмањи број убица, 6,37 %. Њихова детињства су препуна негативних искустава, али они не изражавају велики степен агресије кад је реч о односу међу људима. Исто као код нормалног профила убица, неуротичном типу су углавном жртве из породице или су то блиски пријатељи. Код трећине убистава мотив за убиство била је љубомора.

Симулативан профил убица (12,68 %) није потекао из деградираних породица и немају никаквих менталних проблема, међутим, овакви типови убица имају хиперболу одређених симптома, са најмањим степеном образовања. Агресија је јако изражена, а посебно ка ближним лицима.

И, на крају, депресивни профили који су друштвено изоловани, повучени, са јако мало емоционалних потреба. Овакав профил врло често врши убиство при дејству алкохола, а самим тим се јавља и сексуални мотив који је учесник у убиству.

1.6.2. Штајгледерова подела

Штајгледер је направио своју поделу по угледу на психолошке и психопатолошке елементе на: убицу у афекту, рационалног убицу и нагонског убицу.

Убицу у афекту карактерише осећај ниже вредности, жеља за осветом, смањење способности за стварање функционалних односа... Врло често су интелектуално заостали, несигурни и способни су да на најмањи повод социјалне околине реагују са дозом агресивности.

Нагонске убице су углавном велики егоисти приликом међуљудских односа и имају слабо развијен алтруизам. Ниво интелигенције им је често испод просека и имају тенденцију да реагују импулсивно. Посебно их карактеришу поремећаји сексуалних нагона, што их неретко и натера на убиство.

Одлике **рационалног убице** јесу екстреман егоизам и недовољно развијена осећања и код овог профила можемо приметити све нивое интелигенције. Штајгледер је веровао да своју поделу може употребити код вршења превентивних мера.¹⁸

Закључили смо да су рационалан и нагонски убица лица са могућим психичким поремећајем па стога ситуациона околност није од велике важности.¹⁹ Али, када је реч о убици у афекту, ситуациона околност може имати пресудну важност. Даље може произаћи закључак да се рецидиву не можемо надати ако је у питању афективни убица, што не можемо рећи за остала два профила. Ако посматрамо шире став Штајгледера, можемо закључити да он спаја починиоца деликта и ситуациону околност, што нам говори да је и нормално лице, у ванредној ситуацији, у стању да изврши убиство.

1.6.3. Мидендорфова подела

Мидендорфова класификација убиства је једна од најпознатијих. Он класификује убиства у односу на мотив његовог извршења и то: убиство ратног или политичког питања, убиства из конфликта, масовно убиство, убиства због сакривања других кривичних дела, убиство у циљу остваривања сопствених права, убиство сексуалне природе, убиство због користољубља, убиство због религијске побуде и убиство приликом специјалних околности изолације. Убиство ратног или политичког питања може извршити појединац или одређена група, где се овакав тип убиства најчешће извршава приликом ратног стања, жртве су заробљеници и цивилно становништво.

Тероризам је, према Мидендорфу, вид овог типа убиства. Убиства из конфликта имају највећи број и одређују се као убиство које је извршено како би се разрешио одређени конфликтни однос у релацији починилац – жртва. Постоје два типа ових убистава: конфликтна убиства у породичном кругу и конфликтна убиства изван ње.

Мидендорф је масовна убиства расподелио на убиства коришћењем отрова и убиства која су резултат агресије и беса, мислећи на лишавање живота више особа, где

---

¹⁸ Константиновић-Вилић, С., Николић-Ристановић, В. (2003), *Криминологија*, Правни факултет, Ниш, стр. 82.

¹⁹ Јовашевић, Д. (2017), *Кривична дела убиства*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 124.

мотив за убиство може бити разнолик. Познато је да су особе које врше кривично дело склоне рецидиву па самим тим чине посебне криминолошке облике убистава – убиства због сакривања других кривичних дела. Овако се спречавају надлежни органи да процесуирају убиства због елиминисања то јест лишавања живота саучесника, сведока и жртве, као евентуалних сведока предходних деликта (разбојништва, саобраћајни прекршаји, сексуални деликт).²⁰

Следећи облик убиства јесте убиство из користољубља. Овај тип убиства се извршава, у највећем броју, у пару са кривичним делом везаним за имовину (разбојништво и разбојничка крађа), уколико је реч о изнуди и уцењивању, због добитка премије животног осигурања и тако даље... Ако се ради о љубавном пару убиству су углавном претходила силовања или други сексуални деликти. Али, овакав тип убистава је могућ и према проститутки. Наредни тип убиства је у циљу остваривања сопствених права и ту убрајамо: убиства из породичних неслагања, линчовања и убиства из освете, а у религиозно убиство спада: ритуално убиство, како би се „истребио ђаво“, и убиства међу члановима секте. Примери за убиства приликом специјалних околности изолације могу бити убиства међу члановима посаде, услед нестанка брода.²¹

2. Криминолошко одређење вишеструких убистава

Постоји уврежено мишљење да је појава вишеструких убистава амерички или западни феномен. Међутим, то је појава која се последњих година манифестује у пуно земаља, са мањим или већим обимом заступљености. Чињеница да једна особа убије три или чак више лица – појава је која није остављена у прошлости, постоји и данас. Неоспорно је да нема земље у којој једна особа није починила три или више убистава. Постојање вишеструких убистава од стране једног лица јесте појава која је распрострањена и у нашој земљи.

Веома је распрострањено коришћење синтагми „вишеструка убиства“ или „вишеструке убице“. Овде, међутим, постоји дилема: шта то карактерише једну особу да

---

²⁰ Ивановић, Б., Ивановић, Р. (2013). *Криминолошке процедуре*. Полицијска академија, Данилов град, стр. 72.

²¹ Борисав, П. (2004), *Криминологија*, Правни факултет, Сарајево, стр. 59.

се она може назвати вишеструким убицом? колико лица је убица усмртио? шта је то што још, поред броја усмрћених особа, мора окарактерисати човека као вишеструког убицу? Према броју насталих жртава, убиства се могу сврстати у три групе: убиство једне особе, двеју особа, три или више особа. На основу временске одреднице, броја насталих жртава, броја места на којима су убиства почињена, на основу мотива за убиство и психичког стања починитеља, вишеструка убиства се могу поделити у три групе:²²

1. масовна убиства;
2. серијска убиства;
3. поамна убиства – spree killers.

На пољу криминологије, у току прошле деценије, вишеструким убиствима, како серијским, тако и масовним, посвећена је велика пажња. Како медији преносе вести о томе, ситуација је запањујућа, што у грађанима изазива осећања страха и панике. Међутим, реално стање није толико страшно, како медији то преносе. Исто тако, то не значи да појаву вишеструких убистава треба запоставити и офрље схватати. О вишеструким убиствима се може говорити у више области: културној, криминалистичкој, антрополошкој, психолошкој, социолошкој, правној и политичкој.

Постоје људи који се вишеструким убиствима баве са научне тачке гледишта, њихов циљ јесте објављивање непристрасних радова, са објашњењима и приказима ове врсте убистава, и давање јавности на увид. Они у својим радовима износе податке до којих се дошло емпиријским путем, са конкретним примерима, стеченим у пракси, и са сазнањима која су ти људи стекли у вишегодишњем контакту са овом врстом убица.²³ Доскора се појам масовног убиства користио као дефиниција за сва вишеструка убиства. Данас је, међутим, овај појам категорисан у две различите групе: можемо говорити о серијским и масовним убиствима. Обе групе су, у исто време, међусобно јединствене, али и постоје и огромне разлике међу њима. О томе ће се говорити у наставку рада.

---

²² Ђурђевић, З. (2014). Кривична дела убиства–етиолошке и феноменолошке карактеристике., Београд, стр. 210-211.

²³ Репишти, С. (2016). Криминалистичко профилирање и феноменологија масовних, неконтролисаних и серијских убистава, Сарајево, стр. 28.

2.1. Масовна убиства

Масовна убиства данас се најчешће посматрају као модерна појава. Како је до великог броја масовних убистава дошло у Америци, она се сматрају америчким феноменом.

Ни један ни други став нису у потпуности истинити. До масовних убистава долази од постанка човечанства, она чине једну сасвим уобичајену појаву током читаве историје људског постојања. Исто тако, велики број других држава, не само Америка, срео се са овом појавом. То је, несумњиво, појава која, због последица и ефеката до којих доводи, игра веома важну улогу када се говори о утицају на светско друштво и културу.

2.1.1. Дефинисање масовних убистава

Како би се детаљније могло говорити о масовним убиствима, најпре је потребно одредити дефиницију ове синтагме, то јест рећи шта су заправо масовна убиства. Како свака дефиниција има више страна, тако је уврежено пуно различитих схватања и мишљења у вези са масовним убиствима, што доводи до настајања проблема у вези са тим. Први проблем, који изазива спорове међу научницима из области криминалистике, јесте назив. Појам „маса“ најчешће означава хиљаде људи, стотине или милион њих. Када се говори о броју жртава насталих током масовних убистава, сусрећемо се са знатно мањим бројем.

Просечан број жртава јесте 4,8, док у Америци, на годишњем нивоу, број жртава насталих током масовних убистава износи око 100. Други проблем који постоји јесте несагласност научника у вези са његовим дефинисањем.²⁴ Научници криминалистике не могу да се договоре око тога колики је број жртава потребно да једна особа учини, како би се могла назвати масовним убицом и како би се уопште могло овде говорити о масовном убиству. У Сан Антонију, у периоду 29. августа – 2. септембра 2005. године, одржан је

---

²⁴ Douglas, J., Burgess, A., Burgess, A., Resler, R., *Crime classification manual: a standard system for investigating and classifying violent crimes*, John Wiley & Sons, San Francisco, 2006, p. 87.

мултидисциплинарни научни скуп, организован од стране ФБИ, који је био посвећен серијским убиствима.²⁵

На том скупу, усвојена је дефиниција по којој је масовни убица особа која је усмртила четири или више особа у оквиру једног дешавања, на једном месту, за исти или релативно кратак временски период. Слична је и дефиниција коју су поставили Роналд М. Холмс и Стефан Т. Холмс. Према њиховом мишљењу, масовно убиство укључује три или више жртава на једној локацији у исто време. Најбитнија разлика између наведених дефиниција јесте у броју убијених особа. Споменути научници су мишљења да су за означавање вишеструког убиства масовним неопходне три, а не четири жртве. Због постојања наведених недоумица, не постоји јасна дефиниција. Најчешће коришћена дефиниција од стране научника јесте та да се масовним убиством сматра убиство трију или више особа, од стране једног лица, у једном дешавању.²⁶

2.1.2. Класификација масовних убистава

Велики број научника из области криминологије извршио је класификацију масовних убистава, па, сходно томе, постоје и различите поделе масовних убистава. У наставку ће бити изложене поделе које се најчешће користе.

Даглас и његови сарадници извршили су поделу убиства на:

1. класично масовно убиство – ова врста убиства укључује искључиво једног починиоца, једно место и конкретан временски период, који може обухватити минуте, али и сате;
2. породична масовна убиства – ова врста убиства укључује једног починиоца који је усмртио четири или више чланова своје породице и
3. масовна убиства и самоубиство – ова убиства укључују појаву да починилац изврши четири или више убистава – чланова породице, а након тога изврши самоубиство.

---

²⁵ ФБИ или Federal Bureau of Investigation, тј., Федерални истражни биро је федерална криминалистичка служба, обавештајна служба и главни истражни орган Министарства правде Сједињених Америчких држава

²⁶ Bowen, K. N. (2007). The perception and knowledge of serial and mass murder between officers at the Arlington Police Department and criminology and criminal justice students at the University of Texas at Arlington.

Овде ће бити изложена и подела убистава коју је одредио Парк Дијет. Он је масовна убиства и масовне убице класификовао на:²⁷

1. породичне насилнике – најчешће је то најстарије мушко дете, познато на основу физичких напада чланова своје породице, у оквиру кућне атмосфере. Након физичког напада, таква особа обично изврши самоубиство;
2. псеудокандосе – мушкарац оптерећен оружјима, аутомобилима и моторима. Његов напад чини последицу пажљивог планирања и жеље да се бори против света, на неки начин издигне изнад њега, из разлога што носи у себи мишљење да свет није у праву. Жртве се, у овом случају, најчешће бирају нехотице, али се дешава и да псеудокомандосу циљна група буде одређена људска групација (деца, феминисткиње);
3. убице „set and run“ – убиство се обавља постављањем бомбе на одређену локацију (авион). Могу, такође, да замене лекове отровом, или отров убризгају, или ставе у производе који се налазе на полицама у маркетима са прехранбеним производима. Ова врста убица тако не може да види како ће жртва умрети, већ се о томе информишу преко радија, штампе или телевизије. Најчешћи мотиви за оваква убиства јесу најчесталије изражени бесом, љутњом, изнудом, материјалном користи од наплаћивања осигурања. До оваквих убистава може доћи и из политичких или идеолошких разлога. Ову врсту убица је много теже ухватити у односу на остале врсте масовних убица.

Постојећим класификацијама које се односе на масовне убице, научници из области криминологије, Роналд Холмс и Стефан Холмс, спровели су још два облика за масовне убице. Први облик чине ученици. Они су изложени утицају великог харизматског вође, који спроводи наређење да се почини убиство. Ученик покорно слуша команде свог вође и њему је најбитније да задовољи вођу. Други облик припада незадовољним радницима. То је обично пређашњи запослени, или особа која је изложена претњама да ће остати без посла. Овај тип убица спроводи освету тако што врши убиства, зато што су мишљења да им је почињена нека неправда и да се послодавци према њима ружно понашају.

---

²⁷ Lester, D. (2004). Mass murder: The scourge of the 21st century, Њујорк. стр. 11 – 14, https://books.google.rs/books/about/Mass_Murder.html?id=nV5e5t4VzQ0C&redir_esc=y, приступ 21.09.2017.

Ове поделе имају недостатке јер се за њихове класификације користи врло много критеријума. Служећи се доступним подацима од 1965. године до данас, постоји могућност израде нове, свеобухватније класификације. Нову поделу масовних убистава спровели су научници Пети, Паџет и Јорк. Главни мотивацијски чинилац њихове поделе јесте бес или освета.²⁸

1. конфликтна масовна убиства – састоје се од три подоблика, који се темеље на бесу или освети као првенственој мотивацији. Својство које одваја сваки подоблик један од другог јесте мета и њен одабир. Прва подкатегија подразумева да је учиниоцу у овој врсти дела кривице мета позната; друга подкатегија одликује се тиме да се масовно убиство врши на локацији која за починиоца има неког посебног симболичног значења. Потенцијална жртва се бира, дакле, према локацији спровођења убиства. Трећа подкатегија служи се бесом или осветом као примарним мотивом за кривично дело, у ком починилац нема јасну слику о томе како ће поступити;
2. домаћа или романтична масовна убиства – до ове врсте убистава долази у породицама, где се породични чланови налазе међусобно у неком сукобу. Класичан образац јесте да муж убија жену или децу, најчешће у кућној атмосфери. Има и случајева да је локација убиства неко јавно место. Ова врста убиства јесте најчесталија форма масовних убистава. Основно својство романтичних масовних убистава јесте да убица прогања жртве пре него што их убије;
3. директна масовна убиства – она представљају резултат спора који се карактерише као релативно тривијалан, између починиоца кривичног дела и жртве. Починилац је често особа нестабилне природе, која има бурне реакције у сукобима;
4. масовно убиство повезано са другим кривичним делима – када је починио неко дело кривице, најчесталије облике разбојништва, а евидентна је могућност да може бити откривено, починилац дела кривице има потребу за елиминаисањем сведока, јер не може себе да обузда пред том ситуацијом и тог тренутка он постаје масовни убица;

---

²⁸ Lester, D. (2004). Mass murder: The scourge of the 21st century, Њујорк. стр. 11 – 14, https://books.google.rs/books/about/Mass_Murder.html?id=nV5e5t4VzQ0C&redir_esc=y, приступ 26.05.2019.

5. масовна убиства од стране банде – до ове врсте убистава долази када се јави сукоб међу бандама и њиховим обрачунима, или када чланови банде из аутомобила спроводе пуцњаву над случајним пролазницима;
6. политички мотивисана масовна убиства – до ове врсте убистава долази најчесталије у терористичким акцијама. Мотивације су најчешће идеолошке природе, са укљученом тежњом да се спроведу неке политичке промене. Разлог може бити и религиозни;
7. масовна убиства код којих не постоји тачно одређен мотив – мотив је, у овом случају, знан само починиоцу, једино је он свестан разлога за кривично дело које је починио.

2.2. Серијска убиства

Релативно скоро се велика пажња посвећује изучавању серијских убистава, без обзира на чињеницу да је ова врста убистава постојала и пуно векова раније. Истраживања су ово и потврдила.²⁹ Зато су људи мишљења да се ради о једном новом, страшном феномену новог доба. Поставља се питање зашто раније није дошло до називања оваквих убистава серијским, ако они већ одавно постоје. Одговор на ово питање веома је прост.

Серијска убиства се претходно нису називала серијским, иако су постојали и раније, управо због фразе да они нису ни постојали. Убиства која данас носе назив серијска, тада су се сматрала масовним убиствима. За настајање синтагме „серијско убиство“ одговоран је Роберт Реслер, бивши агент ФБИ, седамдесетих година прошлог века. Са увођењем ове синтагме, долази и до формирања различитих мишљења која су вези са њом.

2.2.1. Дефинисање серијских убистава

Недостатак стручне литературе и документације довео је до наших сазнања у вези са серијским убиствима. То, даље, води до тога да научници нису усаглашени у вези са дефиницијом ове синтагме, па до данашњих дана није било универзалне дефиниције

---

²⁹ Schechter, H. (2016). The serial killer files, видети на <https://murdercube.com>, приступ 26.05.2019.

серијског убиства, иако се ова синтагма користи деценијама пре. Научници нису у сагласности у вези са бројем убистава, мотивима и временским аспектима који се односе на убиство. Постоји, исто тако, и неслога у вези са местом убиства. Највећи проблем јесте у вези са тим колико жртава треба бити обухваћено серијским убиством, да би се оно могло тако и назвати.

Стручњак Јенкинс јесте мишљења да се под серијским убиством подразумева усмрћивање четири или више особа у року од 72 сата, док многи, као нпр. Дијет, серијским убиством обухватају пет или више усмрћених лица. Има, међутим, и мишљења да је серијски убица починилац са два убиства. На споменутом ФБИ научном скупу из 2005. године, присутни стручњаци из области криминологије преиспитивали су различите варијације како би створили јединствену дефиницију која ће се односити на серијско убиство. То би довело до решења многих неспоразума. Учесници овог симпозијума усагласили су се око тога да се број убистава треба смањити на два. Дакле, они су одредили да се под серијским убиством сматра убиство двеју или више особа у различитим дешавањима, а која је извршио исти починилац.³⁰

Изложено мишљење се, међутим, не сматра исправним, јер два убиства значе повратак, а не серију њих. Уколико би наведени став био прихваћен, серијским убицама би се сматрали сви повратници, а то није у сагласности са етимологијом речи „серија“, која означава наставке, множину нечега, у овом случају, то подразумева најмање два наставка, које, логички посматрано, треба да повежу три елемента, то јест овде убиства. Коначно, велика већина усагласила се око тога да је серијски убица особа која је починила три или више убистава, у дужем временском периоду, са одређеним паузама између њих, чији је минимум 30 дана. Овде треба узети у обзир и тзв. период који је у вези са мировањем или хлађењем (cooling off). То је период између два убиства који може трајати и мање од месец дана. Код серијских убица тај период је другачији с почетка и на крају серије. С почетка је тај период обично дужи и може трајати и неколико година. Што је

---

³⁰ Echeburúa, E., Fernández-Montalvo, J., Amor, P., *Psychological Treatment of Men Convicted of Gender Violence - A Pilot Study in Spanish Prisons*, International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, Sage Publications, Volume 50, Number 1, 2006, p. 51-73.

серија дужа, како је већина случајева из праксе то показала, и дужина трајања периода хлађења је мања, као и број почињених убистава.

2.2.2. Митови о серијским убиствима

Серијско убиство јесте не тако чест феномен, годишње мање од једног процента свих убистава у том периоду. Интересовање за ову тему је, међутим, велико. Велики део сазнања о томе у јавности произилази из холивудске продукције. Долази до стварања прича којима се увећава интересовање публике јер на тај начин долази до стварања веће материјалне добити у продукцији. Холивудска продукција се бави приказивањем неистинитих прича, где су зверство и свирепост у центру пажње, а које особа која се сматра преступником примењује на жртви. Ово у јавности изазива осуђивање криминалаца и њихових кривичних дела, али и ствара нереалну и збуњујућу слику у вези са њима, као и конфузију у вези са правом истином у вези са серијским убиствима.

Служећи се митовима у вези са серијским убиствима, погрешним информацијама изложени су и служе се не само јавност, то јест грађани, већ и професионалци – истражитељи, тужиоци, патолози и други који проучавају серијска убиства. Последица тога јесте креирање стереотипа и погрешних уверења, што доводи до спорости у расветљавању почињених кривичних дела и збуњивања јавности јер се неисправно тумачи карактер серијских убистава и својства која се односе на серијске убице.

Чињеница да до серијских убистава не долази често, искомбинована са неистинитим, анегдотским информацијама, које су, при том, и преувеличани, искреиран портрет који се односи на серијског убицу, за последицу има настајање пуно митова и неисправних уверења која се односе на серијска убиства. У неке митове спадају:³¹

- сва лица која се називају серијским убицама јесу усамљене особе;
- пуно серијских убица не живе самостално, створили су породицу и дом, имају стални посао, наизглед су сасвим „нормални“ чланови друштва;
- серијским убицама, махом, називају се мушкарци који припадају белој раси;

---

³¹ Morton, R. J. (Ed.). (2005). *Serial murder: Multi-disciplinary perspectives for investigators*. Behavioral Analysis Unit-2, National Center for the Analysis of Violent Crime; Critical Incident Response Group/Federal Bureau of Investigation.

- насупрот претходном ставу, серијске убице се јављају у свим расним групацијама, па, сходно томе, постоје беле, афро-америчке, латиноамеричке, азијске серијске убице;
- серијским убицама је мотив само сексуалне природе;
- постоји пуно других мотива којима се руководе серијске убице. Ту је њихова изражена склоност ка бесу, узбуђењу, пажњи, финансијској добити;
- серијске убице путују и остављају свој траг у различитим земљама и градовима;
- пуно серијских убица је стриктно географски оријентисано када се говори о њиховом делању. До убиства долази у местима њихове зоне комфора – место у коме живе, место где су запослени и сл.;
- серијске убице нису у стању да престану да извршавају убиства;
- постоје серијске убице које се заустављају са убиствима, најчешће пре него што су ухапшене. Неки догађаји или околности их зауставе у даљем трагању за жртвама;
- серијске убице припадају „лудацима“ или „генијалцима“;
- очигледно је да у серијским убицама постоји неки поремећај личности, као што је психопатија, антисоцијално понашање и слично, али се они не могу назвати лудацима. Мит сличан овом, али одлази у другу крајност, јесте тај да се серијске убице карактеришу „генијалцима“. Ширење овог мита највише су проузроковали медији. Истина је да су они просечне интелигенције;
- код серијских убица постоји жеља да буду ухапшени;
- на почетку извршавања својих убистава, убице су без искуства и аматери у „свом послу“. До нових искустава долази се са сваким новим почињеним убиством. Када након неколико убистава не буду ухапшени, служе се „пречицама“ приликом кривичних дела, мислећи да имају искуства и да не могу бити откривени. Управо те „пречице“, то јест грешке их одведу до хапшења.

2.2.3. Психопатија и серијска убиства

Психопатама се сматрају лица која имају одређена психолошка, интерперсонална и неуропсихолошка својства, који их разликују од општег друштва. До употребе термина „психопата“ први пут долази крајем 19. века, док су, почетком 20. века, особе са оваквим

поремећајима, третиране као „морални имбецили“ или „социопате“. Стручњак Харви Клекли 1941. године издаје књигу „Маска лудила“, где је детаљно изложио карактеристике психопата. Наслов указује на централну тезу на којој Клекли инсистира, која важи и данас, а то је да, без обзира на то што психопате могу нормално да функционишу, без обзира на то што су у стању да се одупру било којој врсти дијагностификације болести, на основу стандардизованих психијатријских критеријума, психопата се, без сумње, упушта у понашање деструктивног типа, што представља маску, то јест привид нормалног понашања.

Он истиче да се психопате карактеришу површним шармом, солидном интелигенцијом, одсуствовањем сулудих замисли и осталих знакова који су у вези са ирационалним мишљењем, превртљивошћу, лажима, одсуством стидљивости и осећаја кривице, сиромаштвом на емотивном пољу, патолошком егоцентричношћу, као и неспособношћу да воле и постављају животне циљеве. Концепт који се односи на психопатију био је познат вековима. Др Роберт Хале је, међутим, уложио пуно истраживачког напора како би пронашао и развијао „средства“ која ће служити за процењивање својстава и облика у понашању, који би били карактеристични за психопате. Он је сачинио Листу са психопатским својствима (Psychopathy Check List). Та листа је данас признати „алат“ којим се доктори служе како би открили или истраживали психопатију. Захваљујући тој Листи, може се установити у ком степену је психопатија развијена код неке особе.

На листи се налази 20 ставки које су у вези са психопатским својствима. До процењивања психопатских својстава долази се полуструктурисаним интервјуом са особом која се испитује. Факторском анализом, установљено је да се резултати са Листе могу поделити у два фактора. Први фактор јесте фактор „агресивног нацизма“, а други „антисоцијални животни стил“. Даљом анализом, дошло се до резултата који показују да су ова два фактора међусобно повезана, што значи да се темеље на истом поремећају. Истраживања која су доцније спроведена, износе решења где укључују три или четири

фактора. Данас се користи модел који обухвата четири фактора, који укључују међуљудске, осећајне, антисоцијалне одлике и одлике животног стила.³²

Стручњаци који су учествовали на споменутом симпозијуму, на коме се говорило о серијским убиствима, усагласили су се око тога да нема неког генералног профила за серијског убицу. Серијске убице се у много чему међусобно разликују, најпре по мотиву за убиства и њихово понашање на месту злочина. Споменути научници су, ипак, пронашли одређена својства која могу бити заједничка серијским убицама. Ту се може сврстати: тражење сензације, изузимање покајања или присуство осећаја кривице, импулсивност, потреба за контролисањем итд. Наведена својства и облици у понашању у сагласности су са психопатским поремећајем код једне особе. Према наведеном, намеће се дилема: у каквој се корелацији налазе психопатија и криминал? у каквој су корелацији психопате са серијским убицама? Веома је важно расветлити ове односе како би се наставио даљи осврт.³³

Не могу се све убице и насилници сматрати психопатама, као ни све психопате насилницама или убицама. Има психопата које немају проблема са законом и које се добро уклапају у друштво. Ипак психопате неретко могу да постану серијске убице. Велика пажња се посвећује истраживањима на тему психопатије и серијских убица. Људи су обично одушевљени тиме колико су те особе безобзирне и имају огромну жељу да сазнају како они то постају.³⁴ Неколико година се истраживало на откривању разлога, шта је то што једну особу нагони да она прерасте у серијског убицу. Конкретног одговора још увек нема. Серијским убицама и психопатама приписује се пуно заједничких одлика. Та својства тичу се породичне историје, генетског порекла, околине и искуства.

Велика већина је сагласна око тога да нема једног, стриктно дефинисаног разлога насилничком понашању. Иако се серијским убицама и психопатама приписују различите абнормалности на мозгу, лично искуство и животна средина могу увелико да утичу на

---

³² Коларевић, Д. (2012). *Психологија криминала*, Београд, стр. 207-208.

³³ Douglas, J., Burgess, A., Burgess, A., Resler, R., *Crime classification manual: a standard system for investigating and classifying violent crimes*, John Wiley & Sons, San Francisco, 2006, p. 89.

³⁴ Morton, R. J. (Ed.). (2005). *Serial murder: Multi-disciplinary perspectives for investigators*. Behavioral Analysis Unit-2, National Center for the Analysis of Violent Crime; Critical Incident Response Group/Federal Bureau of Investigation.

формирање личности насилника. Лице које већ има психопатске одлике и које је на граници да прерасте у серијског убицу, најчешће постаје друштвено повучено, са депресивним симптомима и без јасне визије своје будућности. Носи у себи заблуду о величини и осећај супериорности, у поређењу са другим људима. Ако сагледамо све карактеристике које се односе на серијске убице, психопате и могуће серијске убице, постаће евидентно да фактор искуства и околине играју велику улогу у ономе у шта ће неке особе прерасти.

Како би поуздано могли да образложимо из ког разлога су психопате и серијске убице то што јесу, морамо се посветити проучавању мозга и живота сваког серијског убице и психопате од рођења до смрти. Не можемо се ослонити на став да постоје предвиђања за серијског убицу или психопату. Ако бисмо у раном детињству учили неке споменуте карактеристике, њихов даљи развој би се онда и евентуално могао спречити. Иако има абнормалности у мозгу, промена окружења би утицала на исправно преусмеравање споменутих особа.³⁵

2.2.4. Класификација серијских убистава (убица)

Много пре него што је друштво реаговало на чињеницу о постојању серијских убистава, стручњаци из области криминологије у Америци су увелико почели да се баве класификацијом убица и додају им извесна својства и одлике. Дошло је до јављања различитих подела које се односе на серијска убиства и појаве различитих образаца који се односе на убиства. Неке класификације и обрасци су међусобно супротни један другом. Док се неки стручњаци баве истраживањем узрока, други своју пажњу усмеравају ка последицама. Неки истражују конкретне случајеве који се односе на серијске убице, други их проучавају у целости.

На основу наведеног, постоје другачији ставови и усмеравања истраживача, па, самим тим, и различите групације и поделе. Корнијер је са сарадницима разрадио први оквир који се односи на поделу серијских убистава, поприлично јасног и обухвативног

---

³⁵ Douglas, J., Burgess, A., Burgess, A., Resler, R., *Crime classification manual: a standard system for investigating and classifying violent crimes*, John Wiley & Sons, San Francisco, 2006, p. 89.

типа. Према мишљењу споменутих научника, серијска убиства се могу установити на основу: учиниоачеве мотивације, насилникове фантазије, типа жртве, корелације са жртвом, временског периода, учиниоачевог психолошког стања, пола жртве. Испитивањем локације извршених убистава, као и трагова који упућују на то како је почињено кривично дело, ФБИ јединица, која се бави проучавањем облика понашања извршиоца кривичних дела са научне тачке гледишта, установила је два специфична облика извршиоца серијских убистава. Према њиховом мишљењу, серијске убице се могу класификовати на:³⁶

1. организоване – лица која добро унапред планирају своја поступања, без остављања трагова који би их довели у везу са почињеним кривичним делом. Њихове потенцијалне жртве јесу лица чија их смрт не доводи у велики ризик. Пре убиства, склони су сексуалном насиљу, показујући тако моћ жртви. Организоване серијске убице се враћају локацији на којој је почињено кривично дело, како би посматрале рад полицајаца, показујући лажно интересовање да се расветли случај;
2. неорганизоване – овај тип серијског убице је са степеном интелигенције који је мањи од просечне и често није завршио ни средњу школу. Место становања или посла су у близини локације на којој је почињен злочин, што даје велике шансе полицији да их разоткрије. Враћају се на локацију где су починили кривично дело, једино из разлога како би још једанпут могли да „проживе“ почињено убиство.

Поред ова два облика извршиоца убистава, постоји и трећи. У ту групу сврставају се мешовите серијске убице. Ова врста укључује више од једног починиоца, одликује се непредвиђеним дешавањем у току напада, који није по плану. У нападу се могу уочити различити обрасци у понашању. Велики број стручњака је сматрао спорним то да ли је ова класификација серијских убица исправна. Највећим критичарем сматра се Кантер. Он је, више пута, говорио о овој класификацији са критичке тачке гледишта. Довео се у питање кредибилитет у вези са овом класификацијом због њихове претеране изражености у филмовима и медијима.

Подела серијских убица на групу организованих и групу неорганизованих криминалаца јесте једна од најчешће коришћених подела серијских убица и сматра се

---

³⁶ Canter, D. V., Alison, L. J., Alison, E., & Wentink, N. (2004). The organized/disorganized typology of serial murder: Myth or model?., стр. 4-7, видети на <http://eprints.hud.ac.uk/id/eprint/8639/>, приступ 27.05.2019.

значајном подлогом која се користи на почетку анализирања трагова на локацији на којој је почињено кривично дело. Класификација коју су спровели Холмс и Де Бургер сматра се једном од најзначајнијих класификација у вези са серијским убиствима. Према њиховој подели, постоје четири врсте серијских убица, а подела је извршена према мотивима злочина и својствима жртава у злочину. Они су, такође, били мишљења да се ова класификација не може сматрати дефинитивном, јер је веома учестала појава да један серијски убица има одлике сваког облика убице. У те четири групе које се односе на серијске убице спадају: група визионара, мисионара, хедониста и убице чија је сврха контролисање облика понашања жртве употребом силе.

2.2.4.1. Серијски убица – визионар

Особа са тешким душевним обољењем изложена је прекидима стварног доживљаја стварности, халуцинацијама и заблудама. Трајање тих прекида са стварношћу није константно, то јест може се мењати у току времена. Настају проблеми када се треба установити мотив ових извршиоца убистава јер се јасан мотив не може уочити. Мотивима се не могу сматрати сатисфакција у материјалном смислу, као ни задовољавање сексуалних потреба јер убица визионар почињеним злочином остварује свој психолошки циљ. Једна од најкарактеристичнијих одлика ове врсте убица јесте одабир жртве.³⁷

Њихове жртве су им лако доступне, обично је то особа која свакодневне животне активности спроводи на истој локацији на којој и жртва борави. То указује на чињеницу да убица визионар почињава злочин на местима на којима обавља своје свакодневне активности, али своју жртву не зна добро. Визионари не поседују јасно искристалисан, идеалан и унапред осмишљен профил жртве, што доводи до отежавања процеса проналажења доказа. Ако се мотив не може довести у везу са жртвом злочина, а злочин је бруталне и сурове природе, на јавној локацији и нема доказа који би упутио на планирање кривичног дела, претпоставља се да је злочин извршио убица визионар.

---

³⁷ Константиновић-Вилић, С., Николић-Ристановић, В. (2003), *Криминологија*, Правни факултет, Ниш, стр. 104.

2.2.4.2. Серијски убица – мисионар

Мисионари су особе код којих нема душевног обољења, они су у потпуности свесни својих поступака и последица и имају развијену свест о томе да могу да буду ухапшени за почињен злочин. Овај тип убице може се препознати по томе што убијају особе које се издвајају на основу одређених особина, имају специфичан начин живота, баве се одређеном професијом, или су припадници одређене групације (проститутке, емигранти...). Они имају мисију, циљ – да друштво заштите од неког конкретног зла. Они имају уврежено мишљење да припадање одређеној групацији, која је, по њиховом мишљењу, зло у свету, не сме да постоји. Ово је један од критеријума намењен селекцији жртве.³⁸

Почињеним злочином, ова врста убице остварује своју „животну мисију“. Корени мотивације се могу сагледати у његовој личности, менталном склопу извршиоца злочина и психолошком доживљају које се односи на неки догађај у прошлости, који убицама представља покретачку снагу. До убиства долази зато што једна особа има специфичне одлике, убицама својствене, а које су биолошке, физичке или професионалне природе.

2.2.4.3. Серијски убица – хедониста

Убица хедониста почињава злочине како би он сам дошао до стања задовољства, то јест користи. Његова приоритетна сврха није злочин, злочин код њих представља последицу примарног циља, а он се огледа у користи и задовољству. На основу примарног циља, постоје подтипови ове врсте серијских убица:

Убица из пожуде - Ова врста убице почињава злочин комбинујући насиље и сексуалност, циљ је сјединити сексуално узбуђење и патњу жртве. Мучење и патња жртве јесу заправо сексуалне фантазије убице, па стога и његови примарни циљеви. Злочин је последица, коју убица обавља због остварења примарног циља. Мотив убиства огледа се у сексуалном задовољавању.

---

³⁸ Echeburúa, E., Fernández-Montalvo, J., Amor, P., *Psychological Treatment of Men Convicted of Gender Violence - A Pilot Study in Spanish Prisons*, International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, Sage Publications, Volume 50, Number 1, 2006, p. 51-73.

Убице услед узбуђења - Ова врста убице достиже узбуђење чинећи убиство. Склони су сексуалном узбуђењу током убиства и циљ им је да је жртва у свесном стању када је повређују. Злочин је код њих процес, јер се са продужетком злочина, продужава и уживање. За убице услед узбуђења специфично је то што се труде да жртва буде свесна и у животу док они у потпуности не остваре своје задовољење.³⁹

Серијски убица чији је циљ стицање материјалне добити - Највећи мотив ове врсте убица јесте стицање материјалне добити. Неке од ових убица нису склоне бруталном насиљу, али постоје и убице са социопатском структуром личности. Атентатори, то јест професионалне убице се сврставају у ову групу. Они на злочин гледају као на посао и извор прихода. Примарни циљ ове врсте убица јесте само стицање материјалне добити. Ова врста се од других разликује јер немају никакву психолошку сатисфакцију. У прилог томе говоре чињенице да у улочину нема трагова насиљу, диспонирању тела жртве или сексуалном задовољству.⁴⁰

2.2.4.4. Убица чији је циљ контрола жртве

Спровођење снаге, осећај доминантности и контролисања других лица јесу циљеви ове врсте убица. Када отимају жртву, служе се лукавошћу и интелигенцијом. Корен мотивације налази се у починиочевој личности, а мотив се губи када се успостави контрола над жртвом.

2.2.5. Жене серијске убице

Када се прича о серијским убицама, грађани у својим главама често имају слику паметних мушкараца, изузетне физичке снаге, са јаком издржљивошћу, стрпљивошћу и прорачунатошћу. Упркос овом, у серијске убице се могу сврстати и жене. У току претходног века, жене су најчешће биле карактерисане недовољно способним, па им се

---

³⁹ Echeburúa, E., Fernández-Montalvo, J., Amor, P., *Psychological Treatment of Men Convicted of Gender Violence - A Pilot Study in Spanish Prisons*, International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, Sage Publications, Volume 50, Number 1, 2006, p. 51-73.

⁴⁰ Ђурђевић, З. (2014). *Кривична дела убиства – етиолошке и феноменолошке карактеристике*, Београд, стр. 214.

није пружала шанса да се опробају у војсци, полицији или државној служби. Исто тако, било је увржено мишљење да су се психопатама или социопатама сматрали мушкарци и да су они увек починиоци кривичних злочина. На основу наведеног, јасно је да је истовремено постојао негативни стереотип у вези са улогом жене у друштву и позитивни стереотип за жене, са тачке гледишта криминала. Пуно жена у савременом данашњем друштву јесте део војних активности, има посао у органима полиције и правосуђа, док, на другој страни, психопатије има и код њих.

Стручњаци који се баве истраживањем о серијским убицама настоје да открију и женски типолошки систем који чине серијске убице. Стефан Холмс, Роналд Холмс и Хикеј установили су једну ширу класификацију, истичући да се жене које се сматрају серијским убицама разликују на основу тога да ли своје деловање спроводе на једном локалитету – ово је географски стабилни тип жена убица, или своје деловање могу да спроводе прелазећи са једног локалитета у други – овде је реч о географски прелазном типу жена убица.

Највећи део жена које се сматрају серијским убицама јесте географски стабилан тип, оне на подручју где живе трагају за својим жртвама. Географским прелазним типом сматрају се оне жене које су у непрестаном кретању и путовању, са циљем да убијају. Генерално, оне јесу велики проблем, као и мушкарци убице који су у овој групацији. Они су у сталном покрету и извршавају злочине у пуно градова или држава како би заварали траг и смањили могућност хапшења. Стручњак из области криминологије, Келехер, представио је типологију жена које су серијске убице. Он износи следећу типологију женских серијских убица:

АНЂЕО СМРТИ - То је жена серијски убица која одузима животе особама о којима би требало да се стара. Радно место им је у локалном окружењу, то је обично дом за неговање старих лица, болница или неко друго место где је смрт уобичајена и честа појава, дакле, на местима где се трагови злочина лако могу сакрити. Најчешће се у почињавању злочина на оваквим местима служе смртоносном инјекцијом калијума или особу угуше јастуком. Број жртава је најчешће 8, у периоду од 1 до 2 године. Уколико је убица прелазни географски тип, број жртава може бити и далеко већи, чак 16 и више.

Њихова каријера у криминалу је, међутим, кратког века, пошто имају обичај да се хвале својим делима и стога брзо бивају ухапшени.

ЦРНЕ УДОВИЦЕ - Следећи тип женских серијских убица јесу „црне удовице“. Име им је додељено по женском пауку, који је отрован и једе свог партнера, када се њихова корист приведи крају. Овај назив им није случајно приписан. Ова групација жена серијских убица тиче се жена које заредом убијају своје мужеве, као и друге људе који стану на путу њиховој срећи. Ту се могу сврстати деца која су им на терету, родитељи или познаници који су им на сметњи. Црном удовицом се често назива жена која се одликује интелигенцијом, манипулативношћу, добром организованошћу и стрпљивошћу. Своје кривично дело опрезно разрађује и извршава у дужем временском распону. Карактерише се способношћу да ужива поверење околине и својих жртава. Управо због тога се на њу ретко гледа као на осумњичену особу, чак и случају да иза себе има више злочина. Углавном прође пуно времена кад црна удовица бива ухапшена. Просечан тип овог серијског убице обично изврши од 6 до 13 злочина у периоду од 10 до 15 година.⁴¹

СЕКСУАЛНИ ПРЕДАТОРИ - Мали број женских серијских убица чини овај тип. Жене које се сматрају „сексуалним предаторима“ су веома ретке. У Америци постоји само један такав случај. Оне спроводе злочин који се темељи на мотиву сексуалности и креирају фантазије које их воде ка убиству.

СЕРИЈСКЕ УБИЦЕ ИЗ ОСВЕТЕ И МРЖЊЕ – Мало је серијских убистава које женске серијске убице чине како би се осветиле. Злочини почињени из освете јесу најчешће злочини једнократне природе, извршени из страсти. Њих је лако разумети. Питање које се, међутим, намеће јесте: како освета може изазвати серију убистава код жене? Ову групу женских серијских убица воде љубав, мржња и љубомора.⁴²

УБИЦЕ РАДИ ПРОФИТА - Ову групу жена које су серијске убице карактерише извршавање злочина у циљу стицања профита. Ова врста убица почињава убиства веома често за друге и њихово деловање вођено је мотивима материјалне природе, без

---

⁴¹ Douglas, J., Burgess, A., Burgess, A., Resler, R., *Crime classification manual: a standard system for investigating and classifying violent crimes*, John Wiley & Sons, San Francisco, 2006, p. 95.

⁴² Schechter, H. (2016). The serial killer files, видети на <https://murdercube.com>, приступ 26.05.2019.

укључивања било каквих емоција. Ово је најинтелигентнији и врло опрезан тип серијског убице. Служе се веома разноликим методама у убиствима. Њихова каријера почиње у периоду 25-30. године и траје око 10 година. Најчешћи број жртава је 10, до момента одлучивања о повлачењу из света криминала. Похлепа тај број жртава може увећати и до 25.

ЖЕНЕ УБИЦЕ КОЈЕ ВРШЕ ЗЛОЧИНЕ ЗБОГ ПОРЕМЕЋЕНОГ ДУШЕВНОГ ЗДРАВЉА - У Келхерову класификацију укључене су и жене које извршавају кривична дела јер поседују неки душевни поремећај. Овај тип доводи до великих супротности у схватањима, јер се често претпоставља да серијске убице поседују неки друштвени поремећај, због чега буду кривично не буду гоњени. Међутим, код серијских убица душевни поремећај ретко постоји јер више убистава заредом тражи здрав разум и постојање доброг плана у циљу избегавања откривања и хапшења. Уколико постоји душевни поремећај код жена које су серијске убице, оне почињавају злочине особа о којима се старају. То су најчешће деца која имају мање од 6 година, или особе старије доби.

НЕРЕШЕНА СЕРИЈСКА УБИСТВА - У последњу групу сврставају се неразрешени случајеви. Њихова најбитнија одлика јесте та што ова врста убистава окупира велику пажњу јавности и званичника. Има случајева који се никада не разреше и име убице се никада не сазна. Разлог томе најчешће је смрт починиоца, или уколико је починилац у затвору због неког другог злочина.⁴³

2.2.6. Поређење жена и мушкараца серијских убица

Постоји велика разлика између мушких и женских серијских убица, која се огледа у начину њиховог спровођења убистава. Готово све жене које су серијске убице теже пажљивом планирању и спровођењу злочина, често се служе решењем које није агресивно, тако што жртва подлеже тровању отровом или неком другом супстанцом. На другој страни, мушкарци који се сматрају серијским убицама су обично физички лице у

---

⁴³ Kehler Typology – detailed description, <http://twistedminds.creativescapism.com/serial-killersintroduction/kehlertypology/types/>, приступ 25.05.2019.

лице са жртвом. Чести су случајеви да мушкарац који се сматра серијским убицом убија жртву у пуцњави, убодом или дављењем.⁴⁴

Њихови начини су увек округле и насилне природе. Ако сагледавамо понашање серијског убице, женске серијске убице су умногоме суптилнијег понашања. Сходно томе, криминална каријера мушког серијског убице траје између 6 и 8 година, док неке женске серијске убице нису успевале да буду разоткривене ни по 30 година. Постоји још једна велика диференцијација између мушких и женских серијских убица, а то је одабир њихове жртве. Жене често за жртве бирају особе из своје околине, или оне које познају. То су најчешће чланови породице или лица о којима се старају. Мушке серијске убице често нису ни у каквој вези са својом жртвом. Њихове жртве јесу странци, који су изложени пратњи, док убица не реши да свој злочин спроведе у дело.

Мотиви за убиства између мушких и женских серијских убица такође су веома другачији. Женске серијске убице чине злочин са циљем неке материјалне користи, или како би се осветиле, па стога најчешће лишавају живота чланове своје породице, или особе из свог окружења, које познају. Код мушких серијских убица, мотиви убиства, на другој страни, могу бити врло конфузни. Њихов мотив најчешће је сексуално задовољавање. Иако се мушке и женске серијске убице у свим наведеним стварима међусобно разликују, постоје и извесне сличности. Прва сличност огледа се у способности и једних и других да се представе нормалним деловима друштва. Друга сличност огледа се у томе да и једни и други могу бити психопате, а трећа ствар је та што ни код мушкараца, ни код жена серијских убица нема гриже савести.⁴⁵

Све истакнуте чињенице указују на то да људи треба да обраћају велику пажњу на околности и друге људе јер данас свако може бити серијски убица. Друштво треба да променити свест о томе да серијске убице повезује само са мушкарцима и да узме у разматрање и чињеницу да то могу бити и жене. Иако тренутно постоје велике разлике између мушких и женских серијских убица, те разлике се временом могу изгубити и они

---

⁴⁴ Јовашевић, Д. (2017), *Кривична дела убиства*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 138.

⁴⁵ Ђурђевић, З. (2014). *Кривична дела убиства – етиолошке и феноменолошке карактеристике*, Београд, стр. 215.

постати слични једни другима. Мушкарци ће засигурно тежити, као и жене, бољем прикривању трагова, а жене ће, по угледу на мушкарце, постати насилније и бескрупулозније према својим жртвама. На ове разлике је потребно указати и упознати се са њима, иако ни мушке ни женске серијске убице нису честа појава.

2.3. Помамна убиства

Помамно убиство се дефинише као убиство три или више лица на две или више локација у времену од неколико сати до неколико дана, под утицајем истог менталног, односно емотивног стања (без периода емотивног мировања или условно „нормалног“ понашања).⁴⁶ Серијска убиства се састоје од убиства три или више лица у три или више одвојених случајева, међу којима постоји период „нормалног“ понашања (тридесет и више дана). Посебна врста серијских убистава су сексуално мотивисана серијска убиства, која ће највећим делом и бити предмет овог рада. Сексуално мотивисана убиства обухватају систем сексуалних активности као основу у низу активности које воде до убиства жртве.

Сатанистичка убиства наводимо као специјалне врсте убистава, која је одредио Национални центар за анализу криминалитета насиља (САД). Воде се као рационална убиства, извршена уз извођење одређених сатанистичких ритуала групе људи. Сатанистичка убиства су мање заступљена од других облика убистава. Ако дође до извршавања једног оваквог убиства, мале су вероватноће да ће овакве радње одређене сатанистичке групе и даље остати у тајности. Налик на сатанистичка убиства су убиства повезана са конкретним култовима, али се разликују од убистава која су повезана са религијом, јер су основе ових убистава разни култови. Култови су везе одређених група људи са великим степеном манипулације којом експлоатишу своје чланице. Унутар култа се граде узорни начини размишљања и образац понашања, а чланице култа су под контролом вође који се сматра највећим ауторитетом у култу.⁴⁷

---

⁴⁶ На енглеском језику *spree murder*. Једно од значења речи спрее је упражњавање неке активности без контроле, изненадно и импулсивно понашање. У српском језику тој врсти понашања одговара реч „помама“ или „распомамљеност“. Отуд „помамна убиства“. Алтернативни превод мога би да буде „убилачки поход“.

⁴⁷ Ђурђић, В. (2006), *Кривично процесно право – посебни део*, Свен, Ниш, стр. 134.

2.4. Профил учинилаца вишеструких убистава

Научници из области криминологије су велику пажњу посвећивали истраживању психолошког профила починиоца злочина. Нарочито је велико интересовање било за најтежа дела, која укључују и насиље. Раније су психијатри, психолози и други експерти спроводили анализирање убице и стварали његов психолошки профил само када би им убица био на располагању, то јест након његовог хапшења. Данас се, међутим, помоћ психијатра или психолога веома често тражи током саме истраге. Ово се нарочито односи на тешке случајеве убиства. Посматрање и анализа понашања са научне тачке гледишта итекако може да помогне у одређивању врсте личности која је могла да почини кривично дело и да се тако смањи број могућих починиоца злочина.

Неретко, приликом истраживања и анализирања вишеструких убистава, уследи питање: какав је профил особе која је у стању да, с времена на време, лиши живота велики број људи, брутално и са нагоном који је јачи од животињског? Поставља се, такође, и питање да ли постоји могућност формирања профила особе која би указивала на то да је он убица. Очигледно да није, у супротном би до сада постојао профил масовног убице. Постоје, међутим, извесна својства која указују на то да би једна особа могла бити потенцијални убица. Иако на то да једна особа постане насилна или убица утичу и генетске предиспозиције, гени су, исто тако, у контакту са околином. Док наше искуство не утиче на промену гена код људи, оно се у великој мери одражава на то како ће гени код људи бити изражени.⁴⁸

Могуће је да нека особа има генетски профил, на основу ког би се она могла окарактерисати као убица, а да никада не почини неки злочин. Разлика је у преживљеној трауми. Убица је особа са емоционалним оштећењем и проблемима менталног здравља, које се додатно погоршало јер је убица била изложена злостављању, одбијању или запостављању код куће. Сви људи се рађају са способношћу да развијају емпатију и саосећање. Да би до тога дошло, особа мора бити изложена позитивним искуствима, а избећи негативна. Људи, уопштено, морају да буду у социјалном контакту са људима који им могу помоћи да се прилагоде средини и постану социјализовани.

---

⁴⁸ Ђурђевић, З. (2014). *Кривична дела убиства – етиолошке и феноменолошке карактеристике*, Београд, стр. 215.

2.4.1. Психолошки профил масовних убица

Међу људима је уврежено мишљење да су масовне убице врста чудака, опасног изгледа, као да им на лицу пише да су убице. Ово није истина у великом броју случајева. Убице су људи за које се никада не би посумњало да су они заправо убице. Њих има међу нашим колегама, пријатељима, члановима породице. Занимљива је чињеница да породица и пријатељи говоре о масовним убицама као мирним, повученим и породичним људима. Када се, међутим, дубље сагледа њихов живот, може се запазити да су они у прошлости били изложени некој врсти насиља.⁴⁹ Поставља се питање: да ли се масовне убице рађају као такве, или породица и околина могу да пресуде у њиховом развоју? Психијатар Мира Гавриловић истиче да се тешко да објаснити људско понашање, и нормално и абнормално. Она такође наводи да веома често серијске и масовне убице имају поремећај психопатије или антисоцијални поремећај личности.

Она је сагласна са чињеницом да није пуно убица са неким душевним обољењем и да детињство и породица могу да утичу на формирање профила једне особе. На развој психопатске личности у великој мери утиче породица, нпр. када деца буду одвојена од родитеља током првих животних година, живот у браку који је нескладан, ментална оболелост неког од родитеља. Једна од главних присутних одлика код психопатске личности јесте садизам. Зато ове особе нису у стању да контролишу своје понашање ни према себи ни према другима. Њих насиље одушевљава и што га чешће спроводе, осећају већу потребу за поновним насиљем, и то у кратком времену. С обзиром на то да убице карактерише одсуство осећања, код њих се не јавља ни осећање кривице и кајања. Веома је тешко препознати особу која је масовни убица. Да је то могуће, у друштву би биле предузете различите превентивне мере, спровођењем промена у здравственим и социјалним системима.⁵⁰

Извршитељи убистава која се третирају као масовна углавном спроводе млађе особе мушког пола. Они врло опрезно спремају кривично дело. Неретко их чак и неколико

---

⁴⁹ Douglas, J., Burgess, A., Burgess, A., Resler, R., *Crime classification manual: a standard system for investigating and classifying violent crimes*, John Wiley & Sons, San Francisco, 2006, p. 103.

⁵⁰ Јовашевић, Д. (2017), *Кривична дела убиства*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 154.

година одушевљава оружје које је њихово власништво. Масовни убица у себи носи изражено осећање неправде, већину свог времена он у себи носи презирање због неке врсте одбацивања, које може бити реално или умишљено. Због тога он жели да се освети за претходно проживљено понижавање које га је задесило. Његов доживљај света је пун параноје, испуњен непрестано присутним осећањем да није део друштва, да га то друштво прогања, убица према том друштву гаји осећај зависти, па стога и почињава злочин. Брине га чињеница да други људи уживају у животу, а себе сматра усамљеником, где се живот одвија мимо њега. Испуњен потребом за осветом, из евидентног сопственог неуспеха и неспособности да открије и испуни и оствари себи оно што жели, он креира у својој глави слике пуне насиља и фантазије које укључују велике и јавне освете.⁵¹

Велико очајање и егизам коме се не назире крај изазивају стварање слика које ће убица и спровести у дело, кроз насиље које је толико ужасно да привлачи пажњу. Оно што је својствено масовним убицама јесте то што у својој глави имају сценарио да ће их после злочина задесити смрт, самоубиством или од стране полиције. Иако су ментални поремећаји итекако присутни код масовних убица, овде има и извесне супротности. Нема јасне границе међу „лошима“ и „лудима“. На основу критеријума по којима би се једна особа прогласити ментално поремећеном, неке масовне убице те услове не испуњавају. Стога веома често масовне убице своје злочине правдају својим политичким или верским уверењима. Неке масовне убице имају изражену психозу, нпр. шизофренију.

2.4.2. Психолошки профил серијских убица

Када се серијски убица ухапси, увек се после тога јавља питање: на основу чега је управо то лице постало серијским убицом? Одговор постоји, а то је: развијање и раст јединке. Конкретније речено, то како се једна особа понаша условљено је животним искуством и одређеним биолошким чиниоцима. Сва жива бића, па и серијске убице, носе карактеристике које наслеђују, оне које су стечене васпитањем и оне које стичу изборима

---

⁵¹ Ђурђевић, З. (2014). *Кривична дела убиства – етиолошке и феноменолошке карактеристике*, Београд, стр. 217.

и одлукама које доносе током свог развитака. Пуно је расправа на тему који су разлози да неко постане серијским убицом.⁵²

Разлози се могу објаснити једним комплексним процесом који обухвата биолошке, друштвене и факторе животне средине. Поред наведених узрока, јединка има могућност да одабере начин свог понашања. Сходно наведеном, не може се рећи да има разлога који овисе о сваком појединцу, или чиниоца који се могу разазнати, а који воде ка развијању серијског убице. Уместо овог, има пуно чиниоца који утичу на развијање серијског убице. Неопходно је спровести додатна истраживања како би се открили специфични путеви у развијању серијског убице.⁵³

На споменутом одржаном научном скупу, на ком су изнети резултати истраживања у вези са серијским убиствима, учесници су били сагласни око тога да нема једног специфичног профила који би био карактеристичан за серијског убицу, да се оне могу препознати на пуно начина, нпр. у мотиву злочина или на основу понашања на месту извршења кривичног дела. Учесници скупа су назначили и специфична својства заједничка неким серијским убицама.

Присутни су дошли до закључка да је серијским убицама заједничка тежња ка сензацији, неприсуства покајања, непризнавање кривице, импулсивност, потреба за контролисањем и предаторским понашањем. Готово да нема могућности за препознавање серијског убице. Они се у свакодневном животу сасвим уобичајено понашају, само мали број њих се понаша тако да одудара у друштву. Нема сигурног начина за одређивање потенцијалног серијског убице. На основу анализирања претходних случајева, могу се установити неке заједничке карактеристике. Својства која су заједничка серијским убицама јесу.⁵⁴

- конзумирање алкохола и забрањених супстанци

Коришћењем алкохола и забрањених супстанци, трудна жена може да негативно утиче на дете док је оно још у стомаку. То може довести до различитих физичких

---

⁵² Коларић, Д. (2008). *Кривично дело убиства*. Службени гласник., Београд, стр. 94.

⁵³ Јовашевић, Д. (2017), *Кривична дела убиства*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 168.

⁵⁴ Коларић, Д. (2008). *Кривично дело убиства*. Службени гласник., Београд, стр. 109.

оштећења, ретардираности, поремећаја у мозгу и централном нервном систему. Исто тако, одрастајући у окружењу где се користе недозвољене супстанце, њихово стање се може додатно погоршати. Статистички подаци које је спровео ФБИ указују на то да је скоро 70% серијских убица порасло у окружењу где је било коришћења алкохола и забрањених супстанци. Не тако пуно серијских убица је зависно од алкохола и забрањених супстанци, али се пуно њих служило њима у раној младости.

- злостављање потенцијалног убице детињству

Велики број серијских убица током детињства је био изложен некој врсти злостављања. Били су излагани понижењу, кажњавању, често неправедном, деструктивном и поквареном, што се умногоме одразило на неправилан развој личности.

- одрастање усамљене и изоловане природе

Чланови породице потенцијалног серијског убице често су у свађи са пуно људи из своје околине, немају пријатеље, а њихови односи нису исправни и слаби су. Те породице се пуно крећу, а деца остају сама кући. Деца тако не успостављају блиске односе са члановима породице, нити са било ким из свог окружења и на крају и не развијају способност за потребом успостављања било каквог односа. Постају „усамљеницима“.

- спровођење фантазија над животињама

Готово све серијске убице изјавиле су да се њихови почети огледају у фантазијама и деловању над животињама, и то пре остваривања фантазија на људима. Окрутна и насилна дела над животињама стварају осећај задовољства младим, почетним убицама. Касније у развоју, та иста деловања, која су чинили над животињама, спроводе и на људима.

- повређивање физичке природе

Агресивно или насилно понашање може довести код жртве до повређивања главе у току неке несреће, поновно повређивање главе, изазвано неким физичким злостављањем, или повредама током рођења. Оштећења на мозгу, хипоталамусу или темпоралном режњу могу довести до спонтаног агресивног понашања. Истраживања показују да је скоро 70% серијских убица подлегло тешким

повредама главе током детињства или у адолесценцији, што указује на тесну повезаност ове врсте повреда са серијским убиствима.

На основу наведеног, може се извести закључак да је за већину оваквих случајева неопходан катализатор који ће спречити извршавање кривичног дела. То може бити сузбијање сопствених нагона, или постојање природне одбојности према лишавању живота. Проналажење и схватање околности које могу од јединке начинити криминалну особу, могу нам послужити да зауставимо извршавање таквих злочина у будућем периоду.

3. Реакција друштва на вишеструка убиства

Централно интересовање стручњака из области криминологије данас јесте контролисање криминала. Истраживања су довела до података да у свакој људској заједници има специфичних облика понашања, која се сматрају нападом основних вредности у друштву. Зато је и јасно зашто има реакција на њих, у циљу заштите тих вредности.

Наука разликује два основна облика реакције друштва на понашање које није прихватљиво. Ту спадају неформална и формална реакција. Доминантност формалне реакције на почињено кривично дело, правно основане радње субјекта са кривичном репресијом, како би се постигло контролисање тих понашајних облика, јесте одлика савремене епохе. То, међутим, ни на који начин не мења чињеницу да су извршиоци кривичних дела подвргнути и деловању механизма неформалне социјалне контроле. У наставку ће се изложити механизми деловања формалне и неформалне реакције контролисања криминала.

3.1. Неформална реакција

Неформалним утицајима на вишеструке убице сматрају се медији. Медији представљају средство масовне комуникације, захваљујући којима се великом кругу људи преноси сазнање, то јест долази до преношења ставова и података у најширем смислу речи. Средства масовне комуникације јесу штампа, радио, филм, телевизија, интернет. Ово

су средства са пуно функција и великим дијапазоном могућности, које стварају велики утицај на јавно мњење.

У медијима последњих година, чини се, да нема дана без неке вести која је у вези са неким новим почињеним убиством. То изазива дилему у вези са тим да ли друштво, захваљујући свом развијању, даје допринос увећању криминала, нарочито када се говори о насиљу, или се, захваљујући појави савремених средстава комуницирања, лакше долази до сазнања о кривичним делима. Криминалне радње постоје од памтивека, и постојаће, само, намеће се питање: у којој мери и којим односима са медијима? У САД се недељно прочује вест о томе да је неко починио вишеструко убиство.

Медији преносе вест о томе са веома сензационалистичким приступом, где је доста простора у вести посвећено убици. Намеће се питање да ли медији, тим својим приступом, могу да имају утицаја на извршавање злочина. Неретко медији буду инспирација убицама, силоватељима и преступницима. Они додатно утичу на особе које имају склоности ка насилним облицима понашања. Кад би се о убиствима мање говорило у јавности и медијима, без придавања велике пажње информацијама у вези са тим, вероватно би се дошло и до смањивања тих убистава у будућности.⁵⁵

У свету који чине моћне медијске куће и друштву које одушевљавају убиства свирепе, садистичке природе, велика пажња посвећена је модерним серијским убицама. Одудевљење серијским убицама је толико огромно да смо у стању купити карту за биоскоп и погледати филм који говори о серијским убицама и њиховим подухватима. Долази до преувеличавања вести у медијима са циљем што свирепијег и бруталнијег приказивања тих злочина, како би вест била што занимљивија широким народним масама. Чим дође до појављивања било какве оптужбе, одмах се говори о нечијој кривици, чак и пре кривичног поступка и изрицања пресуде. Телевизијске куће раде на томе да дођу до ауторских права на филм са тематиком која се односи на масовне убице, а онда све своје снаге улажу у долажење до ексклузивних интервјуа.

---

⁵⁵ Јовашевић, Д. (2017), *Кривична дела убиства*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 174.

Упркос чињеници да серијске убице нису феномен са којима се често сусрећемо, напротив, има их врло мало, медији их, ипак, стваљају у центар пажње. Захваљујући огромној медијској пажњи и њиховом сензуалистичком приступу, дошло је до увећања броја масовних убистава, зато што се медијима врши подстицај људи који већ имају склоности према убиствима и насиљу. Медији им уливају додатну снагу за извршавање злочина. Не може се без питања: који је циљ медија преношењем оваквих вести? Очигледно је да се преношењем вести овог типа, укључујући и сензуалистички приступ, увећава продаја, тираж или гледаност, а са тим и материјална добит. То је главна сврха овог облика извештавања у медијима.

Медији имају сасвим опречне улоге: на једној страни, утичу на увећавање стопе криминала, а на другој, они имају и своју улогу која се може сматрати позитивном, а то је спречавање или смањивање криминалитета и насиља. Захваљујући медијима, широке народне масе данас могу брзо и лако да дођу до одређених програма који се баве спречавањем насиља. У едуковање грађана у вези са природом и суштином криминалних радњи, укључена је школа, локална заједница и медији. Циљ је да се појединачним или удруженим снагама сузбије и спречи криминал у Србији.⁵⁶

С обзиром на то да су данас масовни медији веома бројни, порука да има и алтернативнијих начина да се сукоб реши преноси се веома брзо. Треба се надати да ће ова позитивна страна медијског извештавања имати утицаја на потенцијалне серијске и масовне убице и да ће неки антинасилнички или превентивни програм утицати на потенцијалног убицу да не спроведе своју намеру и почини злочин.⁵⁷

На вишеструке убице утицај могу да врше и породица и школа. Чланови породице или другови из школе могу да, саветовањем, подсмевањем, критиковањем или убеђивањем, да утичу на потенцијалне убице да спроведу или одустану од кривичног дела убиства. Човек се у породици рађа, у њој се развија, живи и умире. Живот, па, сходно томе, и породица у којој се тај живот одвија, представља један континуиран процес.

---

⁵⁶ Ђурђевић, З. (2014). *Кривична дела убиства – етиолошке и феноменолошке карактеристике*, Београд, стр. 218.

⁵⁷ Douglas, J., Burgess, A., Burgess, A., Resler, R., *Crime classification manual: a standard system for investigating and classifying violent crimes*, John Wiley & Sons, San Francisco, 2006, p. 143.

Форме и облици живота се могу током времена мењати, али оно што је сачињава се никад не мења, а то су људи, чланови породице.

Рођењем се не постаје човек, за то је неопходно образовање, васпитање, развијање комуникативних вештина. Ако породицу сагледамо као заједницу психолошке природе, коју чине блиске особе, онда најпре долази до појављивања фундаменталних квалитета те заједнице, а ту спадају осећања. Емотивне породичне везе треба да имају својства чврстине, повезаности и еластичности. То доводи до стварања повољне емоционалне климе у породици, која утиче на стварање идентитета сваке особе.

Савремено друштво прати феномен постојања деградираних породица, уништених или дефицијентних, без присуства неког члана породице, и, нажалост, тај број се непрестано увећава. У оваквим породицама, ни породични односи не могу бити испуњени складом и хармонијом. Поред овог, деца су често изложена запостављању од чланова породице, па и психичком, физичком или сексуалном злостављању. Велика већина малолетних лица, која су починила неки најтежи злочин, па и убиство, воде порекло из породице која је деградирана или дисфункционална, у којима се породични односи не одликују складом и хармонијом. Резултати спроведених истраживања показала су да су вишеструке или серијске убице најчешће у детињству биле изложене неком облику насиља. Њих су родитељи понижавали, неправедно или деструктивно кажњавали, што је резултирало неуспесима у развијању личности.

Тако урушени и деградирани односи са родитељима резултирају тиме да дете буде хладно, неосетљиво и без осећаја емпатије за друге. На то да једно дете постане серијски убица утицај је извршила усамљеност и изолованост у одрастању, а чланови породице су у сукобу са друштвеном заједницом, без пријатеља. Њихови односи одликују се површношћу и слабошћу. Деца се током раста и развоја угледају на своје родитеље. Деградирани односи родитеља са околином утичу и на то да дете не развија блиске односе ни са ким и да на крају и постају усамљеницима. Тако одгајано дете врло лако може да постане вишеструким убицом. Ово указује на чињеницу да би друштвена заједница

требало да све своје снаге усмери ка оспособљавању породице да врши своју функцију васпитања.⁵⁸

Пошто је породица криминолошки чинилац и узрок спровођења злочина, стручњаци из области криминологије су се домогли идеје да породица, исто тако, може да послужи и као средство у сузбијању криминалних радњи. У Америци постоји велики број пројеката који су посвећени сузбијању криминала међу малолетницима. Један од таквих пројеката најефикаснијим решењем за сузбијање криминала сматра позитиван утицај од стране родитеља. Родитељи могу да својим понашањем буду узор деци, они треба да сукобе решавају мирним путем, без употребе насиља, са охрабривањем деце да се исправно служе својим осећањима.⁵⁹

Када родитељи успешно то постигну, драстично ће доћи до смањења могућности за испољавање насилних облика понашања или извршавања убиства. Пуно је пројеката ове врсте у Америци. За разлику од њих, у Србији није још увек дошло до спровођења никаквог програма мера за сузбијање криминала. Те пројекте би требало темељити на породици као кључном фактору. Наша држава би у будућем периоду требало да усмери државне и недржавне институције да сачине програме о сузбијању криминала, па и извршавања убиства, где би породични односи складне и хармоничне природе представљали кључни фактор у сузбијању насилних облика понашања.

3.2. Формална реакција

У централне, главне државне органе, који раде на сузбијању криминала, сврстава се и полиција. Полиција спроводи репресивне мере. Мера репресије од стране полиције састоји се од проналажења извршиоца злочина, како се он или саучесник у злочину не би сакрили или побегли, откривања или обезбеђивања трагова злочина и предмета који представљају доказ за почињен злочин, сакупљање и прибављање информација које ће послужити ефикасном спровођењу кривичног процеса. На основу ове одредбе, која је

---

⁵⁸ Јовашевић, Д. (2017), *Кривична дела убиства*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 189.

⁵⁹ Echeburúa, E., Fernández-Montalvo, J., Amor, P., *Psychological Treatment of Men Convicted of Gender Violence - A Pilot Study in Spanish Prisons*, International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, Sage Publications, Volume 50, Number 1, 2006, p. 51-73.

прописана законом, циљ рада полиције јесте предузимање извесних поступака и проналажење доказа који ће им створити могућност за постизање основане сумње да је одређена особа починила злочин.⁶⁰

Пораст стопе криминала изазива осећање неспокојства међу грађанима за сопствену безбедност и безбедност друштва. Ово указује на то да органи унутрашњих послова треба да имају другачији приступ криминалу. Пошто репресивне мере нису довеле до ефикасних резултата у сузбијању убистава, спровођење мера превентивне природе требало би да буде кључ у смањењу стопе почињених злочина. Полиција би требало да буде носилац превентивних мера. Стога би у институцији полиције требало да буду окупљени стручњаци који су високоедуковани. Начелник органа унутрашњих послова у Њујорку, Роберт Мекгир, у седамдесетим годинама 20. века, изјавио је да је број убистава имун, не реагује, на конвенционални приступ његовог третирања од стране органа унутрашњих послова.⁶¹

Превентивне мере органа унутрашњих послова у смањењу стопе криминалних радњи јесу предделиктне радње органа унутрашњих послова. Оне се спроводе пре почињавања тешких злочина, у циљу њиховог сузбијања. Те мере укључују и пуно разлитих активности и програма. Органи унутрашњих послова ове радње спроводе самостално, или у корелацији са другим надлежним институцијама државе или невладиним организацијама. Циљ који им је заједнички јесте настојање за уклањањем узрока, услова и повода који воде ка почињавању кривичног дела убиства.⁶²

Велики број земаља у свету, сходно степену раширености убистава, стварају извесне програме како би спровеле превентивне мере. Иако су превентивни програми веома ефикасни, у нашој земљи се до сада није спровео ниједан. Узрок за то јесте веома ниска стопа криминала код нас. Спроведена статистика УН указује на податак да је стопа почињених убистава у Србији чак за 2/3 мања, у поређењу са статистичким подацима, спроведених 1994. и 1997. године, када је број почињених злочина био на врхунцу.

---

⁶⁰ Коларић, Д. (2008). *Кривично дело убиства*. Службени гласник., Београд, стр. 114.

⁶¹ Ибид, 115.

⁶² Ђурђевић, З. (2014). *Кривична дела убиства – етиолошке и феноменолошке карактеристике*, Београд, стр. 221.

Убиство је злочин веома озбиљне природе, са којим се срећу и законодавни систем и друштвена заједница. Друштвена заједница непрестано показује интересовање за што више информација у вези са појединим кривичним делима, којима су одушевљени или шокирани. Серијско убиство истраживаче из области криминала доводи до све већих проблема. Ово је феномен који привлачи велику пажњу и ка коме су умногоме усмерени кривични органи правосуђа, органи унутрашњих послова и шира друштвена заједница.

Последњих година у САД било је бројних расправа у вези са могућим реакцијама кривичног правосуђа на серијска убиства. Овај феномен представља велики изазов органима унутрашњих пословима, у смислу њихових ресурса и оспособљености у истраживању. Серијског убицу је веома тешко идентификовати и лишити слободе, нарочито у ситуацијама где је тешко докучити мотиве.⁶³ Органи унутрашњих послова морају да буду обавештени о њиховим препознатљивим својствима, а они морају да сакупљају и раде анализу података. Стварање радне групе која би истраживала само серијска убиства јесте најпогоднији начин за успешно приступање овој појави. Проучавање серијског убице је веома тежак задатак, али и изазов свим институцијама које спроводе истрагу. Истрага серијског убиства јесте веома сложен и дуготрајан процес. Стога истраживачи морају да поседују истрајност у мишљењу и приступању истрази и покушајима откривања идентитета серијског убице.⁶⁴

4. Разлике између масовних и серијских убистава

У јавности и медијима често долази до мешања масовних и серијских убистава. Ова забуна не изненађује јер су се серијска убиства донедавно сматрала масовним. Данас, ипак, стручњаци из области криминала, као и форензичари и законодавци сматрају серијска и масовна убиства двема другачијим категоријама на криминалном пољу, које имају различите мотиве и циљеве извршилаца. Разлике између масовних и серијских убистава приказане су у наставку.

---

⁶³ Echeburúa, E., Fernández-Montalvo, J., Amor, P., *Psychological Treatment of Men Convicted of Gender Violence - A Pilot Study in Spanish Prisons*, International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, Sage Publications, Volume 50, Number 1, 2006, p. 51-73.

⁶⁴ Коларић, Д. (2008). *Кривично дело убиства*. Службени гласник., Београд, стр. 128.

Прва разлика огледа се у томе што се многа масовна убиства завршавају починиочевом смрћу, тако што долази до самоповређивања или спровођења закона. За разлику од масовних убица, серијске убице детаљно разрађују свој план убиства како би избегли разоткривање и хапшење. Они убиства врше недељама, месецима и годинама и не бивају разоткривени.

Неке убице се никада и не пронађу, можда зато што је та особа већ у затвору због неког другог кривичног дела, можда је погинула у саобраћајној несрећи, разболела се и умрла, или просто донела одлуку да више не извршава убиства. Друга разлика јесте у томе да, иако оба типа убистава стварају осећај страха и анксиозности, масовно убиство се најчешће одвија и ограничено је на локалну заједницу, или је то реакција локалне заједнице, а серијска убиства доводе до стварања осећања страха у много широј друштвеној заједници, дакле, изван оквира локалне заједнице. Трећа разлика јесте та што масовни убица убија у једном наврату неколико људи или групу, док ће серијски убица своја убиства реализовати један за другим, у низу.⁶⁵

Серијски убица ће изнова покушавати да тражи жртве и убија људе, док ће масовни убица убити више људи и тако завршити своје даље делање. Масовни убица је најчешће неко ко није задовољан својим послом, неко ко је одбачен од друштва или породице и кроз своја убиства изражава неки свој друштвени протест. Серијски убица не намерава да се заустави са убијањем, он планира даље злочине.

Врло ретко масовни убица опет спроведе још једно масовно убиство, па тако постане серијски убица. Сходно овом, ретко се среће и серијски убица који изврши масовно убиство. Исто тако, једна од основних разлика јесте и у мотиву убиства. Док код серијских убица то није случај, код масовних се на мотив сексуалног задовољавања веома ретко наилази. Главни камен спотицања у схватању масовних и серијских убистава, највероватније јесте неслагање међу научницима и полицијом у вези са тим како ове феномене треба дефинисати.⁶⁶

---

⁶⁵ Јовашевић, Д. (2017), *Кривична дела убиства*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 203.

⁶⁶ Коларић, Д. (2008). *Кривично дело убиства*. Службени гласник., Београд, стр. 128.

Серијски убица јесте лице конвенционалног типа, убија три или више људи у периоду који је дужи од месец дана, са временом за „хлађење“ између злочина, док масовни убица усмрћује одређен број особа, најчешће у исто време и на једном географском подручју. Убиства су серијском убици засебни догађаји јер у њима изазивају осећај психолошког узбуђења или задовољства. И у једном и у другом типу, извршилац злочина контролише живот жртве и доноси одлуку да је убије. Сличности се огледају у истоветним начинима манипулације и недостајању осећаја емпатије. Иако извесне сличности постоје, разлике међу масовним и серијским убицама превазишле су међусобне сличности.⁶⁷

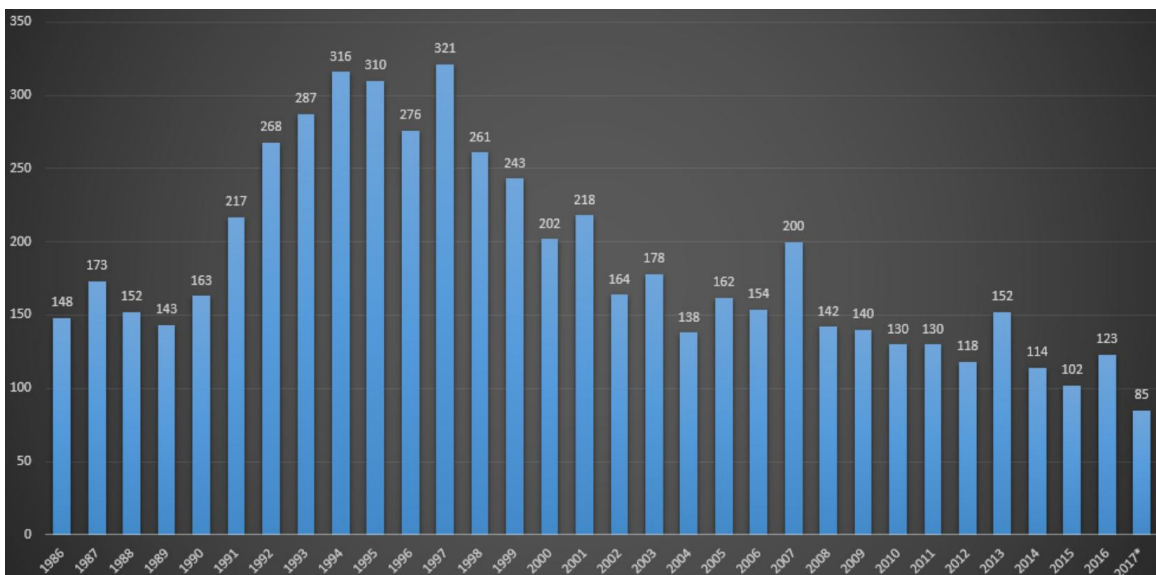
5. Емпиријско истраживање

У овом делу рада биће приказан број убистава у Србији. Најчешћи мотиви за извршавање кривичних дела убистава јесу: прељубе, страхови од казни, разне врсте понижавања и угрожавања, освете, осећај мржње, повреда части, свађа око имовине, свађа око новца итд.

У не тако честе мотиве за извршење кривичног дела убистава спадају: сујеверја, чување тајни, стицање новог супружника, разна афективна стања, садизам и хомосексуализам. Мотиви код душевних болесника су посебни занимљиви због тога што су тежи за откривање. Кривичноправне заштите живота и тела нису баш увек пружане истим мерама и на исти начин. Рецимо, код робовласничких друштава робови су виђени као објекти, не субјектима права, па је самим тим њихов живот био потцењенији од живота његових власника.

---

⁶⁷ Ђурђевић, З. (2014). *Кривична дела убистава – етиолошке и феноменолошке карактеристике*, Београд, стр. 228.

Графикон 1. Број убиства у Србији за период 1986-2017. година
Извор. РЗС

Ако погледамо графикон 1, можемо да закључимо да се највећи број убиства у Србији десио 1998 године, укупно 321 убиство. Док је најмање убиства забележено у 2017. години. Од 2007. године, до 2017. године, број убиства у Србији се константно смањивао, све до 2013, када је забележено 152 убиства. Након тога број убиства се и даље смањује, са малим осцијалцијама.

Табела 1. Убиства у Србији према полу 2011-2017. година

Пол	2011.	2015.	2016.	2017.
Мушки	91	64	77	57
Женски	39	38	46	34

Извор. РЗС

Табела 1. приказује број убиства у Србији према полу за период 2011-2017. године. Највећи број убијених мушкараца евидентиран је 2011. године, где је укупно убијен 91 мушкарац. Највећи број убијених жена, евидентиран је 2016. године, укупно 46 жена. Најмање извршених убиства евидентирано је 2017. године када су у питању и жене и мушкарци, 57 мушкараца, односно 34 жена.

Табела 2. Убиства у Србији према старости жртава 2011-2017. година

Старост	2011.	2015.	2016.	2017.
0-4	3	1	3	1
5-14	1	-	1	-
15-24	3	7	14	7
25-34	22	14	20	21
35-44	26	20	16	16
45-54	23	20	20	20
55-64	22	20	19	9
65 и више	29	20	30	17

Извор. РЗС

У табели број 2 можемо видети убиства у Србији према старости жртава за период 2011-2017. године. У 2017. години евидентирано је једно убиство особе старости 0-4 година. Највише жртава кривичног дела убиства у 2017. години су старости 25-34 година.

5.1. Вишеструка убиства у Србији

Претходне две деценије у Србији запамћене су по небројено много масовним убиствима, до којих је дошло, првенствено, урушеним породичним односима. Извештаји у новинама пуни су црним вестима која се односе на породична насиља која се веома трагично окончавају. Забележено је невероватно увећање насиља у породици како у Србији, тако и широм света. Управо због наведеног, намеће се потреба за повећаном заштитом жена и деце. Поставља се питање да ли има могућности да се насиље заустави,

препознају насилници, или знакови у породици који би указивали на насиље, а које може да пређе у убиство. Масовна убиства у Србији указују на чињеницу да никакво злостављање не треба запоставити. У наставку су изложена почињена масовна убиства у Србији, која су, захваљујући својој специфичности и бројности, потресла грађане Србије, а ни на која светски медији нису остали имуни.

Лесковац, 2002 године - Тридесетдвогодишњи Драган Чедић из Лесковца је 27. јула 2002. године аутоматском пушком лишио живота 7, а тешко ранио 4 особе. Убијени су његова супруга, њене 2 сестре и још 4 особе из њихових породица. Убиства су спроведена на 3 различита места. Ово указује на то да је Драган сачинио прецизан план освете жени и онима који су, по његовом мишљењу, држали њену страну. Чедићево тело полиција је пронашла у шуми, недалеко од места злочина, месец дана након извршења.

Обдукција је показала да је Чедић извршио самоубиство. Чедић је, по речима комшија, био веома тих момак. За њега су говорили да је био вредан и радан човек, који је гледао само своја посла, а у туђа није имао обичај да залази. Његовој породици, родбини и сродним друговима било је, међутим, познато да се, иза те маске мирног човека, крила психички нестабилна личност. На његово насиље није било реакција, ни од стране другова, родбина, па ни институција која су више пута информисана о његовом насиљу. Остаје неразрешено питање да ли се ово масовно убиство могло зауставити да су сви обавештени органи били одговорнији и одреаговали на време, заједничким снагама.

Јабуковац код Неготина, 2007 године - Тридесетосмогодишњи Никола Радосављевић из села Јабуковац у близини Врања је 27. јула 2007. године, без икаквог разлога, ловачком пушком усмртио 9, а тешко ранио 2 лица. Комшије су за Николу изјавиле да је био добар и смирен човек, да је имао мањих психичких проблема откад се вратио из рата, али и да је био неко ко се никад није свађао са комшијама или родбином. Према извештају полиције, Радосављевић је тог дана, око 17 сати, претукао своју жену, а потом је скочио у бунар са жељом да почини самоубиство. Комшија му је пружио помоћ и извадио га из бунара. Након неколико минута по том догађају, Радосављевић узима пушку и одлази ка селу, где је претходно усмртио 3 лица. Тим одласком лишио је живота још 3

особе, а 3 ранио. Жртве су комшије које су му се, на њихову несрећу, нашле на путу. Случајно бирање жртава ово масовно убиство издвојило је од других.

Следи питање: шта је то у човеку што га нагони на овако страшно кривично дело? Чланови његове породице изјавили су да је Радосављевић умислио да га неко стално прати, са циљем да му учини неко зло. Зато је одлазио код психијатра, где је установљено да има акутну параноидну психозу. Био је и на лечењу у Аустрији, где је живео и радио.

Мотивом убиства сматра се Радосављевићева оптерећеност влашком магијом. Он је имао уврежено мишљење да су му комшије „бациле“ влашку магију, па је из освете одлучио да изврши убиства. Радосављевић се сврстава у највеће масовне убице у Србији. Он је у Окружном суду у Неготину ослобођен кривице јер је тим вештака установио да је, у време када је починио кривично дело убиства, он био неурачунљив. Радосављевић се данас налази на психијатријском одељењу Централног затвора у Београду, где се и лечи. Његов отац истакао је да Радосављевић и даље нема свести о томе да је починио кривично дело масовног убиства.

Велика Иванча код Младеновца, 2013 године - Шездесетогодишњи Љубиша Богдановић је 9. априла 2013. године починио најмасовније убиство новије историје на српском географском подручју. По броју жртава, овај немио догађај је до данашњих дана незабележен случај у српској полицији и криминалистици. Он је око пола 5 ујутру, из непознатих разлога, провалио у 4 куће, код својих комшија, који су Љубиши били и рођаци. Он је, том приликом, на спавању убио укупно 13 особа. Долазак полицајаца зауставио је даља убиства и већи број жртава. Богдановић је, угледавши их, починио самоубиство, пуцањем себи у главу. Умро је 2 дана касније од добијених повреда. Мотив овог стравичног кривичног дела масовног убиства јесте спекулација. Комшије су за Љубишу рекле да је био миран, вредан и поштен човек, без полицијског досијеа. Није имао, такође, никакво психичко обољење. Недуго потом, дошло се до информација о томе да је Љубиша само привидно био човек мирне и повучене природе, а да су чланови његове породице одлично знали о његовим злостављањима. Исто тако, сазнало се и да је његова породица позната по историјама друштвених болести и да је Љубиша у детињству био изложен злостављању.

Овај злочин је јако свиреп и бруталан. Вест о овом масовном убиству доспела је и до бројних светских медија, а људи широм света били су у шоку. Тих дана је ова вест била трећа вест на сајту Би-Би-Сија. Извештај о трагедији пренели су Скај њуз у Енглеској и Фигаро и Франце 24 у Француској. Вест се емитовала и на Си-Ен-Ену, информативном каналу у Америци.

Само неколико година после овог ужасног злочина, у Србији долази до нових масовних убистава. Од тада до данас извршена су још два стравична масовна убиства, која су шокирала грађане Србије. До једног масовног убиства дошло је у **Мартоноши у близини Кањиже** 2015. године. Раде Шереф је из ловачке пушке лишио живота 6 лица. Узрок његовог свирепог злочина огледа се у патолошкој љубомори. Последње масовно убиство у Србији десило се у **селу Житишту недалеко од Зрењанина**, између 1. и 2. јула 2016. године. ово кривично дело масовног убиства налик је масовним убиствима у местима Велика Иванча, Мартоноша, Јабуковац и Лесковац. Та убиства су у последњих 15 година изазвала запрепашћење у Србији. Тридестосмогодишњи Синиша Златић је усмртио 5 младих особа, док је њих 20 подлегло физичким повредама. Чином уласка у кафић и пуцњавом из аутоматске пушке на госте, где је била и његова бивша жена, засигурно је и велики број присутних људи подлегло психичким повредама. Мотивом овог масовног убиства сматра се љубомора и нерашчишћеност породичних односа.

Сва споменута масовна убиства у Србији, од злочина у Лесковцу, до масовног убиства у селу Житиште, карактерише једна истоветна одлика – свим овим убиствима претходиле су вишегодишње брачне несугласице, претње, свађе и физичка насиља. То што је претходило убиствима није нешто што није могло остати непримећено. Велики број жена је главом платио тишину до које је довело друштво, пре свега, комшије, пријатељи, укућани и други који су били мишљења да ће, необраћањем пажње и ћутањем, проблем нестати. Намеће се закључак да се друштво у Србији мора много више посветити насиљу у породици, дакле, то није само посао полиције. Иако наше државне институције сnose велики део одговорности за овакво стање и иако су њихова испуштања очигледна, велики утицај у овоме има и породица и непосредно окружење. У здравој породици налази се темељ друштва које ће бити здраво, породица је микрокосмос који се односи на једну друштвену заједницу, где се превазилазе све кризе и проблеми. Човек настаје и развија се

у породици. Агресивност је, међутим, потхранила све поре човековог живота, па и део који јој не припада, а то је породица. Овај феномен сматра једном од највећих контраверзи генерално у животу, јер је породица темељ живљења, а убиство његова супротност, то јест негирање живота.

У Србији има и масовних убистава којима мотив нису били нерешени породични односи. У Нишу је 2002. године, Владимир Ровчанин, припадник Бије, из хеклера у пословним просторијама лишио живота 5 својих колега, а 3 ранио. Званична саопштења дала су објашњење да је узрок овој несрећи „вијетнамски синдром“, а Ровчанин јесте жртва тог синдрома. У Хоргошу недалеко од Суботице, 2005. године дошло је до масовног убиства 6 особа. Тада су побијени сви чланови породице Нандора Салме, који је био чувени трговац у том крају. Пронађени су мртви његови родитељи, жена и двоје малолетне деце. Сумња се да је убиство поручио бизнисмен из Мађарске, са којим је Салма имао успостављену сарадњу.

У Србији, званично, не постоји име ниједног серијског убице. Стручњаци из области криминологије сматрају да је разлог томе што српски законодавни систем нема одредницу „серијски убица“. Неке информације указују на чињеницу да је у некадашњој Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији постојало 8 серијских убица. На територији некадашње Југославије, три земље су могле да се сусретну са серијским убицама: Хрватска, Македонија и Словенија. Прва се са серијским убицама сусрела Хрватска. У овој земљи је Винко Пинтарић у периоду 1973-1990. године лишио живота 5 особа, међу жртвама је била и његова жена. Чувени серијски убица у Словенији носио је име Силвио Плут, који се сматрао једним од најсвирепијих серијских убица на простору бивше Југославије. Своју другу жртву, од укупно три, он је усмртио у Алексинцу. У Словенији је било још једног масовног убице, по имену Метод Тробец. Он је извршио силовање над 5 жена, након чега их је убио. У Македонији је 2008. године лишен слободе Владе Танецки, новинар, због основане сумње да је лижио живота 3 жене старије доби, о чијим смртима је писао. Суђење није дочекао јер је починио самоубиство.

5.2. Вишеструка убиства у свету

Подаци који се односе на убиства представљају најочигледније индикаторе који служе за упоредно анализирање насиља које је наднационалног нивоа. Како би се спровело објективније анализирање насиља, потребно је осврнути се на догађаје из прошлости. Како би се данашњи насилни поступци објаснили и предвидели будући, потребан је један предуслов: стварање дефиниција и закључака која се тичу претходних насилних облика, као и идентификовати детерминанте и правилности у њиховом испољавању. Од друге половине 19. века, пуно европских држава почело је са систематским и непрекидним праћењем кретања криминала. Половином 18. века у Шведској је уведена статистичка евиденција која је прва уочила облике насилног лишавања живота. Ово говори у прилог чињеници да проблем у области криминала постоји пре овог периода, али и да су такође обављана истраживања на криминалном пољу пре тог периода.

Стручна литература пружа информације и стопи вишеструких убиства у европским земљама у периоду од 13. века, па надаље. Од 19. века увелико је повећано истраживање на овом пољу.

У претходним вековима злочини су спровођени на различите начине. Доминантни су сексуално и физичко злостављање пре почињења кривичног дела убијања. Неретки су и облици канибализма. Средства којима су убице извршавали злочине су бројна: ножеви, секире, па и примитивни и ручно направљени предмети, који су били погодни за извршавање злочина. Жртве су се затварале у тамнице, где су биле изложене мучењу и злостављању, дугом и свирепом. Било је и облика тровања. Период 20. века јесте период напретка који чини статистичко праћење стопе криминала. Постоји листа на којој се налазе имена са највећим серијским убицама, који су класификовани по земљама. У наставку ће се дати приказ најпознатијих серијских убица појединих земаља.

Примери насиља у **Белгији** у 20. веку јесу Мари Бекер и Марк Дутру. Мари Бекер је извршавала убиства тровањем својих жртава. На тај начин убила је мужа, љубавника и више жена старије доби. Марк Дутру јесте један од најпознатијих криминалаца у Белгији. Током 1995. и 1996. године, он је извршио киднаповање, мучење и сексуално злостављење

6 девојчица, између 8 и 19 година. Међу познатим **француским** серијским убицама, истиче се Анри Дезире Ландре, који је имао надимак Плава Брада. Он је убио 11 особа, спаљивањем у пећници у својој кухињи. Ту је и Мишел Фунире, који је отео и убио 9 девојчица у временском распону од 14 година. Истакнуте серијске убице у **Великој Британији** јесу Ијан Брејди и Мајра Нидли. У временском периоду 1963-1965. године, они су починили 5 злочина. Ту је и Брус Џорџ Питер Ли, који је починио 26 злочина. Ипак, најпознатији серијски убица у Великој Британији био је доктор Харолд Шипман. Он је у временском распону 1970-1998. године извршио убиство скоро 250 својих пацијената. То су углавном биле жене старије доби, које су саме живеле. Најпознатије **кинеске** серијске убице јесу Ху Ванлин и Јанг Синхај. Ванлин је био доктор, који је самог себе тако прозвао. Убио је око 190 својих пацијената. Синхај је оптужен за убиство 65 особа у периоду између 1999-2003. године.

Према подацима ФБИ, готово 86% серијских убица јесте америчког порекла. На основу прегледа листе са серијским убицама по земљама, може се извести закључак да је Америка на 1. месту. Навешћемо имена познатих **америчких** серијских убица. Ту је Вилијам Бонин, који је имао надимак Убица Са Ауто-пута. Он је отео и убио 20 дечака, а спроведена је оптужница за само 12 злочина.

По броју убијених жртава, може се истаћи Хенри Ли Лукас, који је признао да је извршио око 50 злочина. Лукасова криминална деловања проучавао је Бред Шелејди. Он је дошао до открића да је Лукас починио убиства чак 3000 људи. Међу најстрашнијим серијским убицама спада Теди Банди, који је над Америком спроводио терор током седамдесетих година прошлог века. Оптужен је за 30 злочина садистичке природе, мада је укупан број жртава непознат. Неки сумњају да је починио и преко 100 кривичних дела убиства. Едвард Гејн се сврстава у најозлогашеније убице, који се истакао својом морбидности и бизарности у почињавању убистава. Он је послужио и као инспирација за настајање филмова Психо и Буфало Бил.

Током 20. века серијска убиства су најчешће обављана помоћу оштрих предмета, или тако што су жртве давлене или троване. Већину злочина, пре убијања, прати злостављање у различитим облицима, сакаћење, или силовање ако су убијане жене.

Такође, постоје и убиства чији починиоци нису откривени. Такав је Зодијак, који је извршавао убиства у северној Калифорнији у току шездесетих година 20. века. Сам себи је доделио име и слао медијима шифрована писма. У тим писмима је наводио да је извршио убиство 37 жртава, а истрагом се дошло до сазнања о 7 осова. Зодијаков идентитет се никада није открио.

На основу закључака до којих се може доћи на основу облика и начина почињавања злочина, њиховог броја, радњама које су спровођене пре и после злочина, према профилима починиоца кривичних дела, не може се рећи да се са тим убиствима завршило у прошлости. Постоје и серијска убиства која су се збила у 21. веку. Тод Колхеп је убио 7 особа у Јужној Каролини у периоду 2003-2016. године. Абраје Буено је медицинска сестра и серијски убица у Бразилији. Она је 2005. године убијала бебе и старију децу, убризгавајући им седатив који зауставља дисање. Хуан Јонг је серијски убица у Кини. Он је извршио злочине над 17 тинејџера између 2001. и 2003. године.

Глобално приступање и ширење свести међу људима довели су и до подизања свести о масовним убиствима. У периоду од 1990. до 1999. године, у САД установљено је 909 убистава масовног карактера. Најчешћи облик убиства међу њима јесте масовна пуцњава. Овај облик масовног убијања се током шездесетих година 20. века увећавао. У периоду 2002-2011. године, просечан број масовних убистава на годишњем нивоу јесте 32. Ово је релативно стабилна цифра, иако су, свеукупно гледано, сва убиства на опадајућем нивоу. Резултат који се односи на масовна убиства износи више од 1500 жртава за период од 10 година, што је знатно мали део у поређењу са свим убиствима у САД. Око 70% свих масовних убистава спроведено је из ватреног оружја, што говори о доступности ватреног оружја као кључном делу њиховог извршавања.

Ако говоримо о масовним убиствима у Европи, по бројности је на врху листе Норвежанин Андрес Брејвик. Јула месеца 2011. године, он је починио чак 77 кривичних дела убиства. Ово масовно убиство сврстава се међу најмасовнијим европским убиствима 21. века. У Америци су довела до потреса два масовна убиства. Чо Сунг Хуи је априла 2007. године на Унивезитету у Вирџинији извршио убиство трију особа, а Адам Ланц у Њутауну је лишио живота 26 људи.

У наставку рада биће изложена највећа масовна убиства 21. века која су потресла свет:⁹⁸

- у САД, децембра месеца 2012. године – Адам Ланц је живота лишио 27 лица у основној школи, жртве су углавном била деца;
- у САД, априла месеца 2012. године – Оне Гох из Јужне Кореје је лишио живота 7 особа, а 3 лица ранио, на приватном Калифорнијском универзитету;
- у Белгији, децембра месеца 2011. године – Нордин Армани из Белгије је живота лишио 5, а ранио 120 особа;
- у Норвешкој, јула месеца 2011. године – Андерс Брејвик из Норвешке је лишио живота 77 особа, спроводећи 2 напада, од тога је 8 људи погинуло бомбашким нападом центра града Осла, а 69 особа је стрељано на острву Утоја, које се налази у близини;
- у Великој Британији, јуна месеца 2010. године – Дерик Бирд, возач таксија, лишио живота 12, а ранио 11 особа;
- у Немачкој, марта месеца 2009. године – Тим Кречмер, који је имао 17 година и био ученик у школи у Винандену, лишио је живота 15 особа, међу њима је било 9 ученика, 3 наставника и 3 полазника школе, а онда починио самоубиство.
- у Финској, новембра месеца 2007. године – школу је напао њихов ученик са 18 година; у том нападу живота је лишио 8 особа, а онда починио самоубиство;
- у САД, априла месеца 2007. године – Чо Сунг Хуи је нападом Вирџинијског универзитета лишио живота 33 особе.
- у Француској, марта месеца 2002. године – у предграђу Париза убица је живота лишио 8, а ранио 19 локалних одборника, а сутрадан је нападач, боравећи у затворском притвору, починио самоубиство.

ЗАКЉУЧАК

Убивства важе за један од најстаријих грехова човека, познатог из митова библије и предања. Она се сматрају најтежим обликом кривичног дела, познати кроз целу историју човека као злочини супротни од обичаја, морала и правних норми, и као такви, санкционисани су у виду најтежих кривичних санкција.

Како бисмо разумели суштину убистава, морамо имати у виду да кривична дела убистава имају своје објекте, радње и последице. Објекти кривичних дела јесу особе, тј. жив човек. Радње кривичних дела убистава су оне активности које су објективно подобне да проузрокују губитак живота човека. Последице кривичних дела убистава јесу смрт једне особе.

Приликом разматрања убистава није битно да су нанесене повреде саме по себи биле смртоносне, а ни да је смрт могла да буде спречена помоћу хируршке интервенције. Битна информација за решавање случаја убистава јесте да ли постоји узрочна веза између повреде и престанка живота.

Свака особа може бити починилац ових кривичних дела, лице без икаквих специјалних сопствених својстава или околности. Када говоримо о невиности, код починиоца се тражи умишљај, он може бити директан и евентуалан. Садржине умишљаја као субјективних садржаја ових кривичних дела исцрпљују се код свести починиоца о њиховом делу, као и о његовом престанку или саглашавању насталих последица.

Комплексне природе ових кривичних дела, мисли се на различите облике квалификованих и привилегованих убистава, отварају опције за мултидисциплинарне приступе и анализе. Овде су прво извршене историјске анализе кривичних дела убистава са специјалним акцентом на јужнословенску историју.

Кривичноправне заштите живота и тела нису баш увек пружане истим мерама и на исти начин. Рецимо, код робовласничких друштава робови су виђени као објекти, не

субјектима права, па је самим тим њихов живот био потцењенији од живота његових власника.

Сличне неједнакости су пратиле кривично право и приликом феудализма, где су били одвојени кметови и племићи. Након историјско – правних, следе и упоредно – правне анализе кривичноправне заштите живота у осталим државама које су развијене.

Одредбе којима регулишемо овај деликт најбоље можемо оценити помоћу паралелног вредновања и проучавањем промена приликом законског регулисања ових дела у одређеним државама. Да је потребно сужавати или ширити криминалне зоне у погледу подједних облика убистава, најефикасније се може видети уз помоћ анализа свести која је достигнута и стања у кривичноправним областима у осталим државама. Онда је потребно да се изабере путања која ће да води рачуна о домаћем правном систему, домаћој правној терминологији, општим правилима и институту кривичних права.

Кривични законик Србије је модеран и кохерентан текст, што могу потврдити и многи скупови научног типа који су за основ узели текућа питања актуелних реформи домаћег кривичног законодавства, и упоредно – правне анализе које показују да је основ Законика „правна и филозофска концепција од које данас креће велики број модерних европских кривичних закона“.

РЕФЕРЕНЦЕ

1. Ahmann, E., Violence Prevention Strategies for Families, *Pediatric Nursing*, Vol. 27, N. 3, 2001.
2. Ashcroft, J., Reducing gun violence – The Boston Gun Project’s Operation Ceasefire, U. S. Department of Justice Office of Justice Program, Washington, 2001,
3. Ashwort, A. (2009). *Principles of Criminal Law*, Oxford, University press.
4. Athens, L., Violent criminal acts and actors revisited, Board of Trustees of the University of Illinois, Illinois, 1997.
5. Baro, A., Effects of a Cognitive Restructuring Program on Inmate Institutional Behavior, *Criminal Justice and Behavior*, Vol. 26, No. 4, 1999.
6. Beeghley, L., Homicide: a sociological explanation, Rowman and Littlefield Publishers, Maryland, 2003.
7. Berger, A., Encyclopedic dictionary of Roman law, The American Philosophical society, New York, 1991,
8. Bowen, K. N. (2007). The perception and knowledge of serial and mass murder between officers at the Arlington Police Department and criminology and criminal justice students at the University of Texas at Arlington.
9. Canter, D., Alison, L., Alison, E., Wentink, N., *The organized/disorganized typology of serial murder – Myth or Model?*, Psychology, Public Policy, and Law, American Psychological Association, 2004, Vol. 10, number 3., pp. 293-294
10. Delbert, E., *Youth Violence: An Overview*, Center for the study and prevention of violence, Institute of behavioral science, University of Colorado, Boulder, 1994,
11. Dennis, K., *Police and policing: contemporary issues*, Praeger Publishers, United States of America, 1999,
12. Douglas, G., *Media Violence and Children: A Complete Guide for Parents and Professionals*, Praeger Publishers, Westport, 2003.
13. Douglas, J., Burgess, A., Burgess, A., Resler, R., *Crime classification manual: a standard system for investigating and classifying violent crimes*, John Wiley & Sons, San Francisco, 2006,
14. Dyer, A., *Ethics and psychiatry: toward professional definition*, American Psychiatric Press, United States of America, 1998,
15. Echeburúa, E., Fernández-Montalvo, J., Amor, P., *Psychological Treatment of Men Convicted of Gender Violence - A Pilot Study in Spanish Prisons*, International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, Sage Publications, Volume 50, Number 1, 2006,
16. Einstadter, W., Henry, S., *Criminological theory: an analysis of its underlying assumptions*, Rowman & Littlefield Publishers, Oxford, 2006.
17. Engler, B., *Personality theories*, Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company, Boston, 2009.

18. Eser, A., *Major stages of criminal reform in Germany*, Israel Law Review, 1996.
19. Grann, M. The PCL-R and gender. *European Journal of Psychological Assessment*, 2000. 16(3):147–149.
20. Grover, G. (2002). Reliability, validity, and utility of criminal profiling typologies. *Journal of Police and Criminal Psychology* 17(1): 1–18.
21. Perri, F., Terrance, L. The lastfrontier:Myths & the female psychopathic killer. *The Forensic Examiner* 2010. 19 (2): 50–67.
22. Schubarth, M.: *Kommentar zum schweizerischen Strafrecht, Besonderer Teil*, Bern, Verlag Stämpfli& Cie AG, 1982.
23. Vitale, J., Stevens, S., Chad, B., Joseph, N. The reliability and validity of the Psychopathy Checklist- Revised in a sample of female offenders. *Criminal Justice and Behavior*, 2002. 29 (2): 202–231.
24. Wilson, P., Lincoln, R., Kocsis, R. (1997). *Validity, utility and ethics of profiling for serial violent and sexual offences*. *Psychiatry, Psychology and Law* 4: 1–11.
25. Wilson, W.. (2003). *Criminal law-doctrine and theory*, London, Pearson Education.
26. Бабић, М.: Право на живот и привилегована убиства, *Правни живот*, Београд, бр. 9/1997.
27. Бошковић, М. (2013), *Криминологија*, Центар за издавачку делатност Правног факултета, Нови Сад.
28. Бошковић, М., Скакавац, З. (2010), *Основи криминалистике*, Прометеј, Нови Сад.
29. Димовски, Д. (2012). *Криминолошка одређење убиства – докторска дисертација*, Правни факултет, Ниш.
30. Димовски, Д. (2014). *Убиства у југоисточној Србији*, Правни факултет, Ниш.
31. Ђурђевић З., Коларевић Д., Ивановић З., Милојковић З., (2012), *Криминалистичко профилисање*, Београд.
32. Ђурђевић, З. (2014). *Кривична дела убиства–етиолошке и феноменолошке карактеристике*, Београд.
33. Закон о извршењу кривичних санкција, Службени гласник Републике Србије, бр. („Сл. гласник РС“, бр. 55/2014 и 35/2019)
34. Закон о полицији, Сл. гласник Републике Србије, бр („Сл. гласник РС", бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)
35. Законик о кривичном поступку, („Сл. гласник РС", бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014 и 35/2019)
36. Ивановић, Б., Ивановић, Р. (2013). *Криминолошке процедуре*. Полицијска академија, Данилов град.
37. Ивановић, Б., Ивановић, Р. (2013). *Криминолошке процедуре*. Полицијска академија, Данилов град.
38. Игњатовић, Ћ. (2011). *Криминологија*, Београд.
39. Јовашевић, Д. (2014), *Кривично право, Посебни део*, Правни факултет, Београд.

40. Јовашевић, Д. (2017), *Кривична дела убиства*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд.
41. Ковачевић, Р., Кеџман, Б., Миловановић, Д. П., и Алексић, Ж. (2006). *Убиство у породици*. Институт за криминолошка и социолошка истраживања., Београд.
42. Коларевић, Д. (2012). *Психологија криминала*, Београд.
43. Коларић, Д. (2008). *Кривично дело убиства*. Службени гласник., Београд.
44. Константиновић-Вилић, С., Николић-Ристановић, В. (2015), *Криминологија*, Правни факултет, Ниш.
45. Кривични законик ("Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016)
46. Лопичић, Ђ. (1989). *Убиство на мах*, Београд.
47. Маринковић, Д., и Стевановић, А., (2014), *Методe профилисања извршилаца кривичних дела у криминалистичким истрагама*, Београд.
48. Рашић, Х., Ковачевић, Д., Жарковић, Т. Профилисање починитеља убистава. Полицијска сигурност, 2012. 21(2): 277–292.
49. Репишти, С. (2016). *Криминалистичко профилирање и феноменологија масовних, неконтролисаних и серијских убистава*, Сарајево.
50. Стојановић, З. (2006). *Коментар кривичног законика*. Службени гласник, Београд.
51. Ћирић, Ј.: Убиство у стању јаке раздражености изазване кривицом жртве, *Правни живот*, бр. 9/1997.
52. Устав Републике Србије, Сл. гласник Републике Србије, бр. 98/2006.

САЖЕТАК

Вишеструка убиства

Најчешћи мотиви за извршавање кривичних дела убистава јесу: прељубе, страхови од казни, разне врсте понижавања и угрожавања, освете, осећај мржње, повреда части, свађа око имовине, свађа око новца... У не тако честе мотиве за извршење кривичног дела убиства спадају: сујеверја, чување тајни, стицање новог супружника, разна афективна стања, садизам и хомосексуализам. Мотиви код душевних болесника су посебни занимљиви због тога што су тежи за откривање.

Постоји уврежено мишљење да је појава вишеструких убистава амерички или западни феномен. Међутим, то је појава која се последњих година манифестује у пуно земаља, са мањим или већим обимом заступљености. Чињеница да једна особа убије три или чак више лица – појава је која није остављена у прошлости, постоји и данас. Неоспорно је да нема земље у којој једна особа није починила три или више убистава.

Постојање вишеструких убистава од стране једног лица јесте појава која је распрострањена и у нашој земљи. Постоје људи који се вишеструким убиствима баве са научне тачке гледишта, њихов циљ јесте објављивање непристрасних радова, са објашњењима и приказима ове врсте убистава, и давање јавности на увид. Они у својим радовима износе податке до којих се дошло емпиријским путем, са конкретним примерима, стеченим у пракси, и са сазнањима која су ти људи стекли у вишегодишњем контакту са овом врстом убица. Доскора се појам масовног убистава користио као дефиниција за сва вишеструка убиства. Данас је, међутим, овај појам категорисан у две различите групе: можемо говорити о серијским и масовним убиствима. Обе групе су, у исто време, међусобно јединствене, али и постоје и огромне разлике међу њима.

Кључне речи: вишеструка убиства, кривично дело, серијска убиства, масовна убиства, извршење, реакције, криминологија, профил...

SUMMARY

Multiple murders

The most common motives for committing the crimes of murder are: adultery, fear of punishment, various types of humiliation and endangerment, revenge, hatred, honesty, arrogance of property, quarrels with money ... In the not so common motives for committing the crime of murder include: , keeping secrets, acquiring a new spouse, various affective states, sadism and homosexuality. Motives in mental patients are particularly interesting because they are more difficult to detect.

There is a strong belief that the occurrence of multiple killings is an American or Western phenomenon. However, this is a phenomenon that has been manifested in many countries in recent years, with a smaller or larger extent of representation. The fact that one person kills three or more faces - a phenomenon that has not been left in the past, exists today. It is indisputable that there is no country in which one person did not commit three or more murders.

The existence of multiple murders by one person is a phenomenon that is widespread in our country. There are people who deal with multiple scientific killings from a scientific point of view, their objective is to publish impartial papers, explain and present this type of murder, and give the public an insight. In their works, they provide information empirically transmitted, with concrete examples, acquired in practice, and with the knowledge that these people gained in years of contact with this type of killer. Doskora used the notion of mass murder as a definition for all multiple murders. Today, however, this term is categorized into two different groups: we can talk about serial and mass murders. Both groups are at the same time unique, but there are also huge differences between them.

Key words: multiple killings, crime, serial killings, mass killings, execution, reactions, criminology, profile...